

Innst. 266 L

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 65 L (2012–2013)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i åndsverkloven (tiltak mot krenkelser av opphavsrett m.m. på Internett)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Sammendrag – hovedinnholdet i proposisjonen

Kulturdepartementet legger med dette frem forslag til endringer i åndsverkloven. Formålet er å styrke rettighetshavernes muligheter for håndheving av sine rettigheter ved krenkelser på Internett, for eksempel ved ulovlig fildeling og ulovlige strømmingstjenester. Ved utformingen av lovforslaget er det lagt vekt på å finne balanserte løsninger som ivaretar andre hensyn som håndheving av rettigheter på Internett berører, slik som personvern, rettssikkerhet og ytringsfrihet. Det foreslås ikke tiltak som kan medføre at enkeltpersoner utestenges fra Internett.

Departementet foreslår lovregler som regulerer tilgang til opplysninger om identiteten bak IP-adresser – altså hvilket abonnement som kan knyttes til en IP-adresse som er benyttet til opphavsrettskrenkelser. Ved overtredelser på nett kan rettighetshaveren normalt finne ut hvilken IP-adresse som er brukt, men har i utgangspunktet ikke tilgang til opplysninger om hvilken abonnent som står bak den aktuelle IP-adressen. Internetttilbyderen kan som regel foreta en kobling mellom IP-adresse og abonnent, men dette er opplysninger som er underlagt internetttilbyderens taushetsplikt etter ekomloven. Det følger imidlertid av kjennelse fra Høyesterett av 18. juni 2010 (den såkalte Max Manus-saken, Rt. 2010 s. 774) at rettighetshaverne kan få tilgang til slike opplysninger med

hjemmel i tvistelovens regler om bevissikring utenfor retts sak. I proposisjonen foreslår departementet at det gis nærmere regler om tilgang til abonnementsopplysninger i åndsverkloven. Forslaget går ut på at domstolen etter en interesseavveining kan pålegge internetttilbyderen å utlevere opplysninger om en abonnents identitet til rettighetshaveren. For at tilbyderen skal kunne pålegges å utlevere opplysningene, må domstolen finne at hensynene som taler for utlevering veier tyngre enn hensynet til taushetsplikten. Ved vurderingen skal retten avveie hensynet til abonnenten mot rettighetshaverens interesse i å få tilgang til opplysningene, sett hen til krenkelsens grovhet, omfang og skadevirkninger.

Adgangen til å få utlevert abonnementsopplysninger forutsetter at rettighetshaveren kan registrere og lagre IP-adressen som er benyttet ved krenkelsen. Dette reiser spørsmål i forhold til personopplysningsloven. Etter gjeldende praksis er slik behandling av personopplysninger betinget av konsesjon fra Datatilsynet. Departementet foreslår en lov hjemmel som gir rettighetshavere adgang til å registrere og lagre IP-adresser når slik behandling er nødvendig for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare et rettskrav. Dette kan etter forslaget skje uten konsesjon fra Datatilsynet, men personopplysningsloven skal for øvrig gjelde for behandlingen.

Videre foreslår departementet at det gis regler som gir rettighetshavere adgang til å begjære at domstolene pålegger internetttilbydere å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsider med innhold som krenker opphavsrett m.m. i grove tilfeller. Ved overtredelser på Internett vil det kunne være vanskelig å bringe krenkelsen til opphør gjennom krav mot nettstedet som publiserer det ulovlige innholdet. I slike saker kan det være avgjørende for rettighetshaveren om krav kan rettes mot den norske internetttilbyderen, som er den tekniske formidler av det ulovlige innhol-

det. Internettilbydere er enkle å identifisere og har faktisk mulighet til å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til innholdet, dersom innehaveren av nettstedet ikke kan identifiseres eller ikke ønsker å bidra til at krenkelsen opphører.

Etter forslaget skal domstolene kunne pålegge internettilbydere en handleplikt når tilbydernes tjenester benyttes til opphavsrettskrenkelser. De aktuelle påleggene til internettilbydere i den forbindelse kan være blokkering og stenging/sletting av nettsteder (regler som innebærer at enkeltbrukeres internettilgang stenges, er derimot ikke aktuelt). Det foreslås strenge vilkår for at slike pålegg skal kunne gis. Det må være tale om nettsted som i stort omfang inneholder materiale som åpenbart krenker opphavsretten. Hvis vilkårene er oppfylt, skal retten i tillegg foreta en bred interesseavveining – hensynene som taler for at pålegg gis må veie tyngre enn ulempene pålegget vil medføre. Ved vurderingen skal retten avveie interessene som berøres av pålegget, herunder hensynet til informasjons- og ytringsfriheten.

Både internettilbyderne og det aktuelle nettstedet skal gis anledning til å uttale seg før avgjørelse treffes.

Departementet drøfter forslaget om tiltak mot nettsted i lys av forpliktelsen i EUs opphavsrettsdirektiv artikkel 8.3, som fastsetter at rettighetshavere skal ha mulighet til å kreve et rettslig pålegg mot et mellomledd (f.eks. en internettilbyder) om å bringe en opphavsrettskrenkelse til opphør når mellomleddets tjenester benyttes av en tredjepart til å begå slike krenkelser. Etter departementets syn oppfylder forslaget kravene i opphavsrettsdirektivet, og forslaget klargjør gjennomføringen i norsk lovgivning.

I tillegg drøftes om det bør gis lovregler knyttet til ordninger med informasjons- eller varselbrev – brev der abonnenten informeres om at det er registrert at abonnementet er brukt til opphavsrettskrenkelser, og eventuelt opptrapping i virkemiddelbruken hvis krenkelsene ikke opphører etter at (flere) brev er mottatt. Etter en samlet vurdering mener departementet at det ikke bør foreslås noen slik lovgivning på det nåværende tidspunktet.

Det videre sammendrag er i hovedsak en gjengivelse av departementets vurderinger. For øvrig vises det til proposisjonen.

1.2 Bakgrunnen for forslagene

1.2.1 Introduksjon til åndsverklovens rettigheter og system

Lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven) gir opphavsmenn og nærstående rettighetshavere vern for sine verk og prestasjoner. Opphavsrett er bl.a. begrunnet i å sikre opphavsmenn muligheter til å få et økonomisk utbytte av sitt skapende arbeid. En grunntanke er at opphavsrett

vil stimulere til kreativitet og åndsproduksjon i samfunnet. Lovens vern er altså ikke bare begrunnet i hensynet til den enkelte opphavsmann, men også i at skapende virksomhet er i samfunnets interesse.

Opphavsrett gir i utgangspunktet en enerett til å fremstille eksemplar av verket og å gjøre det tilgjengelig for allmennheten, jf. loven § 2. Bruk av verk som faller inn under eneretten krever samtykke fra opphavsmannen, med mindre bruken kan hjemles i andre regler.

Hensynet til rettighetshaverne må imidlertid avveies mot andre interesser. I åndsverkloven kapittel 2 er det gitt en rekke regler som avgrenser opphavsmannens rettigheter.

1.2.2 Om opphavsrettskrenkelser på nett

Når et verk uten opphavsmannens samtykke legges ut på en nettside som er tilgjengelig for allmennheten, vil det være et brudd på åndsverkloven § 2.

Distribusjon av opphavsrettsbeskyttet innhold på nett uten rettighetshavernes samtykke kan skje på ulike måter. Ulovlig fildeling kan betegnes som en av hovedformene for nettkrenkelser, i tillegg til ulovlige strømmingstjenester som den siste tiden er blitt mer utbredt. Med ulovlig fildeling menes opplasting og/eller nedlastning av rettighetsbeskyttet materiale til eller fra Internett uten rettighetshavers samtykke. Slik aktivitet er klart forbudt etter åndsverkloven.

Fildelingsteknologi kan benyttes til både lovlige og ulovlige formål. Enkelte har fremhevet fildelingens verdiskapnings- og innovasjonspotensial. Til dette vil departementet bemerke at det må skilles mellom selve fildelingsteknologien og innholdet som distribueres.

Dagens situasjon er preget av liten risiko for å bli holdt ansvarlig for opphavsrettskrenkelser på Internett. For selv om forbudet mot tilgjengeliggjøring uten samtykke er klart, har effektiv håndheving vist seg vanskelig.

Ved «analoge» opphavsrettskrenkelser har sivilrettslig håndheving tradisjonelt blitt benyttet. Nettkrenkelser har imidlertid særtrekk som vanskeliggjør sivilrettslig håndheving. Det er særlig grunn til å nevne to forhold. For det første innebærer mulighetene til å opptre anonymt på nettet at det er vanskelig for rettighetshaverne å identifisere overtrederen og finne ut hvem krav skal rettes mot. For det andre kompliseres slik håndheving av at virksomheten i stor grad skjer over landegrensene. Det kan for eksempel være vanskelig å gjennomføre en rettslig prosess mot et utenlandsk nettsted. Departementet mener at rettighetshaverne bør ha praktisk gjennomførbare muligheter for å håndheve sine rettigheter på Internett, og foreslår derfor tiltak for å styrke mulighetene for slik håndheving.

1.2.3 Sentrale hensyn. Avgrensning av forslaget

En grunnleggende forutsetning for departementets arbeid er at tiltak som foreslås for å klargjøre og styrke håndhevingsmulighetene på dette området skal være balanserte, slik at andre hensyn som gjør seg gjeldende blir ivaretatt. Særlig er hensynene til personvern, rettssikkerhet og ytringsfrihet sentrale.

Departementet vil ikke foreslå tiltak som kan medføre at enkeltpersoner mister tilgangen til eller utestenges fra Internett.

Utestengelse ville kunne virke urimelig overfor krenkeren selv, idet det kan stilles spørsmål ved om en såpass vidtrekkende reaksjon ville stå i forhold til krenkelsen, også når denne har vært grov.

1.2.4 Nye forretningsmodeller

For å løse problemene med den ulovlige distribusjonen, er det etter departementets syn helt avgjørende at det utvikles attraktive og lovlige tjenester. Dette er et ansvar som i hovedsak påhviler aktørene i bransjen – og som ikke kan løses ved lovgivning.

De lovlige tjenestene må for brukerne oppleves som gode. Bl.a. bør de kunne konkurrere med de ulovlige tjenestene når det gjelder brukervennlighet. Bransjen må etter departementets vurdering bidra til å utvikle betalingsløsninger som er praktikable også for brukere uten kredittkort, typisk ungdom.

I den senere tid er det lansert flere lovlige tilbud som har blitt godt mottatt blant brukerne. Etter departementets syn er det imidlertid fortsatt et stort utviklingspotensial, særlig for tjenester innenfor film, bøker og spill.

Det er likevel vanskelig å se for seg at lovlige tjenester alene kan redusere den ulovlige bruken i tilfredsstillende omfang. Selv om det utvikles gode lovlige tjenester, vil det være vanskelig å konkurrere med det som ulovlig tilbys gratis. En tilfredsstillende reduksjon av den ulovlige aktiviteten forutsetter derfor også effektive håndhevingsmidler overfor opphavsrettskrenkelser på Internett. Etter departementets vurdering vil dette også kunne stimulere til utvikling og investering i nye lovlige tjenester, noe som vil gi brukerne et mer attraktivt tilbud, og som på sikt også kan gi rettighetshaverne økte inntekter.

1.2.5 Nærmere om bakgrunnen for forslaget

Problemstillingene rundt opphavsrett i et digitalt samfunn er viktige for regjeringen. Rettighetshaverne bør sikres rimelige og effektive muligheter til sivilrettslig håndheving av sine rettigheter etter åndsverkloven også når krenkelsene skjer på Internett. Samtidig må rettighetshavernes interesser avveies mot andre hensyn som berøres av slik håndheving. Hensyn til personvern, rettssikkerhet, informasjons-

og ytringsfrihet står her sentralt. Det grunnleggende spørsmålet er derfor hvordan opphavsrett kan vernes i en digital verden på en måte som ivaretar disse hensynene. Virkemidlene for rettighetshåndheving bør være formålstjenlige, men samtidig balanserte og ikke uforholdsmessige. Utfordringen er å finne løsninger som ivaretar både rettighetshavere og forbrukere, som stimulerer til lovlig bruk, og som reduserer omfanget av ulovlig bruk.

1.2.5.1 HELHETLIG REVISJON AV ÅNDSVERKLOVEN

I Kulturdepartementet arbeides det med en helhetlig revisjon av åndsverkloven. Tiltak mot nettkrenkelser av opphavsrett er en naturlig del av dette arbeidet. Departementet har imidlertid besluttet å skille ut disse tiltakene fra det øvrige lovarbeidet, og fremmer derfor et eget lovforslag om dette temaet. Bakgrunnen er at dette ikke bør forsinkes av andre problemstillinger på området.

1.3 Registrering av IP-adresser mv. og tilgang til identitet

1.3.1 Innledning

Rettighetshaverne har i utgangspunktet ikke tilgang til identiteten til personer som krenker opphavsrett m.m. på nett, for eksempel ved ulovlig fildeling. Et første skritt ved forfølgning av krenkelser kan være å finne ut hvilken IP-adresse som er benyttet ved krenkelsen. En IP-adresse er en unik adresse som tildeles ved oppkobling til Internett.

For å kunne forfølge krenkelser er det ikke tilstrekkelig å ha informasjon om selve IP-adressen som er benyttet – det er også behov for informasjon om hvilken abonnent som kan knyttes til den aktuelle IP-adressen. Denne koblingen mellom IP-adresse og abonnent er ikke allment tilgjengelig informasjon. Rettighetshaveren vil imidlertid kunne spore IP-adressen til en bestemt internettilbyder. Internettilbyderen vil som nevnt normalt kunne finne ut hvilket abonnement som på et bestemt tidspunkt har anvendt en konkret IP-adresse, men slike abonnementsopplysninger er underlagt tilbyderens taushetsplikt etter ekomloven § 2-9. Rettighetshaveres adgang til å få utlevert identiteten bak en IP-adresse fra internettilbyderen var tema i den såkalte Max Manus-saken. Hovedspørsmålet i saken var om tilgang til slike taushetsbelagte opplysninger kunne gis med hjemmel i tvistelovens regler om bevissikring utenfor rettsak. Høyesterett kom til at rettighetshaverne kunne få utlevert opplysninger som identifiserte abonnenten fra internettilbyderen, og forslaget i proposisjonen innebærer at denne adgangen klargjøres gjennom egne regler i åndsverkloven.

1.3.2 Registrering og annen behandling av IP-adresser

1.3.2.1 GJELDENE RETT

En forutsetning for å få tilgang til abonnentsopplysninger er at rettighetshaverne har adgang til å registrere og lagre opplysninger om IP-adresser som er benyttet til opphavsrettskrenkelser på nett. Dette innebærer behandling av personopplysninger som faller inn under personopplysningsloven.

Adgang til behandling av opplysninger om IP-adresser som er brukt til opphavsrettskrenkelser er iht. gjeldende praksis betinget av konsesjon fra Datatilsynet.

1.3.2.2 DEPARTEMENTETS VURDERINGER

Forslaget om regler i åndsverkloven som gir rettighetshavere adgang til å registrere IP-adresser som er benyttet til opphavsrettskrenkelser, har fått en relativt bred støtte i høringen – både fra høringsinstansene på rettighetshaversiden og andre høringsinstanser, herunder Datatilsynet. Tilsynet bemerker at en lovregulering bidrar til større rettssikkerhet og bedre personvern enn om ordningen reguleres gjennom enkeltkonsesjoner fra tilsynet. Etter en samlet vurdering opprettholder departementet forslaget fra høringsnotatet. En adgang til å registrere IP-adresser som er benyttet ved opphavsrettskrenkelser er en grunnleggende forutsetning for håndheving overfor nettkrenkelser, slik som muligheten til å få tilgang til identiteten bak IP-adressen. Departementet mener at forslaget gir en mer forutberegnelig ordening enn at adgangen er avhengig av at Datatilsynet gir konsesjon i hvert enkelt tilfelle. Som foreslått i høringsnotatet vil regelen om konsesjonsfrihet bli gjennomført både i åndsverkloven og i personopplysningsforskriften.

Til synspunktet om at lovhjemmelen ikke bør begrenses til «rettighetshaver», men utvides til å omfatte også andres registrering og annen behandling på oppdrag fra rettighetshaver, bemerker departementet at det ikke har vært meningen med forslaget at bare rettighetshaveren selv skal kunne foreta registrering og lagring av IP-adresser. Tanken har vært at rettighetshavere også skal kunne gi andre i oppdrag å foreta slik behandling. Som det ble uttalt i høringsnotatet, legger departementet til grunn at dette blir organisert gjennom felles representanter for rettighetshaverne slik at antallet som gjennomfører selve behandlingen blir begrenset. Departementet mener at dette vil være en hensiktsmessig ordening fremfor en løsning der den enkelte rettighetshaver må foreta behandlingen selv. Departementet kan imidlertid ikke se at det er nødvendig å fastsette eksplisitt i lovteksten at rettighetshavere kan gi andre i oppdrag å

handle på deres vegne, når dette er klart presisert i lovforarbeidene.

Til spørsmålet om hvem som skal være den behandlingsansvarlige iht. personopplysningsloven, bemerker departementet at dette spørsmålet ikke ble drøftet i høringsnotatet. Som nevnt la departementet til grunn at behandlingen blir organisert gjennom felles representanter for rettighetshaverne slik at antallet som gjennomfører selve behandlingen blir begrenset.

Departementet mener at det er grunn til å foreta en nærmere vurdering av spørsmålet om behandlingsansvar etter den foreslåtte bestemmelsen. Etter departementets syn bør det være retningsgivende for vurderingen å finne en løsning som innebærer at det overordnede behandlingsansvaret kan legges til et subjekt som er egnet til å oppfylle pliktene som tilligger den behandlingsansvarlige etter loven. Som nevnt ovenfor har departementet lagt til grunn at rettighetshaverne organiserer seg gjennom felles representanter, slik at antallet som gjennomfører selve behandlingen er begrenset. Departementet antar at en slik felles løsning også kan omfatte behandlingsansvar, og at dette kan være å foretrekke fremfor at behandlingsansvaret plasseres hos den enkelte rettighetshaver. Dette vil i større grad sikre at behandlingsansvaret plasseres et sted med kunnskap og ressurser til å ivareta lovens krav på en god måte. Rettighetshavernes organisasjoner synes å være et naturlig utgangspunkt for etablering av et samarbeid om dette. I denne sammenhengen vises det også til at det foreslås at organisasjoner som kan inngå avtalelisensavtale, kan benytte de foreslåtte bestemmelsene innenfor området for de aktuelle avtalelisensbestemmelsene. Departementet mener likevel ikke at det bør gjelde noe ubetinget krav om at behandlingen må skje gjennom en organisasjon eller et samarbeid mellom organisasjoner – også rettighetshavere som ikke er organisert bør ha adgang til håndheving overfor krenkelser av sine rettigheter. Enkeltstående rettighetshavere bør med andre ord ikke avskjæres fra muligheten til selvstendig håndheving overfor krenkelser av sine rettigheter. Imidlertid synes det naturlig at også uorganiserte rettighetshavere bør gis adgang til å benytte den felles løsning som etableres på feltet dersom de ønsker det. For øvrig bemerkes at en felles organisering selvfølgelig ikke vil være til hinder for at selve behandlingen overlates til en spesialisert virksomhet, men en slik delegering av utførelsen vil ikke uten videre omfatte behandlingsansvaret.

1.3.3 Tilgang til identitet

1.3.3.1 GJELDENE RETT

Dokumentasjon av IP-adresser som er benyttet ved krenkelser på nett er som nevnt bare et mulig

første skritt ved en sivilrettslig forfølgning. Mens selve IP-adressene i åpne nettverk er offentlig tilgjengelig informasjon, har rettighetshaverne i utgangspunktet ikke tilgang til opplysninger om hvilken abonnent som kan knyttes til en konkret IP-adresse. Dette er opplysninger som er underlagt internettilbyderens taushetsplikt etter ekomloven § 2-9.

På bakgrunn av Høyesteretts kjennelse i den såkalte Max Manus-saken (Rt. 2010 s. 774), kan rettighetshavere til tross for taushetsplikten få tilgang til en abonnents identitet etter tvistelovens regler om bevissikring utenfor rettssak. En internettilbyder kan av domstolen pålegges å utlevere slike opplysninger. Dette forutsetter en forutgående vurdering fra Post- og teletilsynet av om det skal gis samtykke til at internettilbyderen fritas for taushetsplikten, og denne vurderingen kan overprøves av domstolen. Proposisjonen redegjør nærmere for Max Manus-saken og tvistelovens regler.

1.3.3.2 OVERORDNET OM FORSLAGET

1.3.3.2.1 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet om at det gis egne regler i åndsverkloven om tilgang til identiteten bak en IP-adresse som er benyttet til opphavsrettskrenkelser. Samlet sett har forslaget fått bred støtte i høringen. Det er flere grunner som tilsier at dette bør reguleres særskilt i åndsverkloven i stedet for å baseres på tvistelovens regler om bevissikring utenfor rettssak. Sakene om tilgang til identitet har særtrekk som medfører at tvistelovens regler ikke er så godt tilpasset denne sakstypen. Egne regler i åndsverkloven vil kunne adressere problemstillingen mer konkret og være bedre egnet til å anvendes på denne sakstypen. På denne måten vil regelverket kunne bli klarere, lettere tilgjengelig og enklere å praktisere.

Tilgang til abonnementsopplysninger vil etter forslaget forutsette en domstolsavgjørelse som pålegger internettilbyder å utlevere opplysningene. En domstolsavgjørelse vil altså være en forutsetning for utlevering – i motsetning til en ordning der domstolen bare skal vurdere tilfeller der internettilbyder ikke vil utlevere opplysningene. For å få utlevert opplysningene, må rettighetshaver inngi en begjæring til domstolen. Rettighetshaver må her sannsynliggjøre at det foreligger krenkelse av opphavsrett eller andre rettigheter etter åndsverkloven. Hvis domstolen finner det sannsynliggjort at det foreligger slik krenkelse, skal den foreta en interesseavveining av om internettilbyder skal pålegges å utlevere opplysningene til rettighetshaver. For at begjæringen skal tas til følge, må hensynene som taler for utlevering veie tyngre enn hensynet til taushetsplikten. Det er gitt retningslinjer for hvilke momenter som er relevante i denne vurderingen.

1.3.3.3 POST- OG TELETILSYNETS ROLLE

1.3.3.3.1 Departementets vurderinger

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet når det gjelder Post- og teletilsynets rolle i disse sakene. Før retten treffer avgjørelse i saken skal tilsynet etter forslaget anmodes om å samtykke til at tilbyderen fritas fra taushetsplikten etter ekomloven § 2-9. Etter departementets syn vil domstolene være godt egnet til å foreta den type interesseavveining som skal skje i disse sakene, og hensyn til personvern og rettssikkerhet vil være vel ivaretatt ved en domstolsbehandling. Det kan likevel være behov for den særlige fagkompetansen tilsynet besitter i disse sakene. Departementet vil derfor videreføre forslaget fra høringsnotatet. Det legges også vekt på at behandlingen i tilsynet neppe vil forsinke den samlede behandlingstiden i disse sakene i nevneverdig grad, ettersom tilsynet gjennom instruks fra Samferdselsdepartementet vil bli pålagt å behandle begjæringer om fritak fra taushetsplikt i slike saker innen tre virkedager etter at anmodning med korrekt og fullstendig informasjon er mottatt. Tilsynet har erfaring med behandling av saker om fritak fra taushetsplikten etter ekomloven, og en uttalelse fra tilsynet kan derfor gi et godt utgangspunkt for domstolens vurdering.

Når det gjelder vurderingstemaet ved tilsynets behandling, ble det i høringsnotatet foreslått at tilsynet bare kan nekte samtykke når det vil virke urimelig overfor den som har krav på hemmelighold. For ordens skyld har departementet i lovforslaget også inntatt de andre alternativene i tvisteloven § 22-3 andre ledd for når samtykke kan nektes – dvs. når det kan utsette staten eller allmenne interesser for skade. Vurderingstemaet er dermed uttrykt på tilsvarende måte som i tvisteloven. Det antas imidlertid at det sentrale vurderingstemaet i slike saker i praksis vil være om det vil virke urimelig overfor den som har krav på hemmelighold.

Retten kan overprøve tilsynets vurdering i begge retninger.

1.3.3.4 INTERESSEAVVEININGEN – TERSKELEN FOR UTLEVERING AV IDENTITET

1.3.3.4.1 Departementets vurderinger

Retten skal etter forslaget avveie hensynet til abonnenten mot rettighetshaverens interesse i å få tilgang til opplysningene, sett hen til krenkelsens grovhet, omfang og skadevirkninger. Skadevirkningene for rettighetshaver vil være et av de sentrale momentene som skal vurderes. I denne sammenhengen mener departementet at det kan være grunn til å skille mellom tilgjengeliggjøring for allmennheten (opplasting) og eksemplarframstilling (nedlasting) – det

første vil normalt medføre større skade for rettighetshaveren, slik at det skal mindre til før identiteten bak IP-adressen kan kreves utlevert. Når det gjelder krenkelses som består i at opphavsrettslig beskyttet materiale gjøres tilgjengelig for allmennheten uten rettighetshavernes samtykke, kan skadevirkningene imidlertid variere fra sak til sak. Departementet bemerker at det ofte kan være vanskelig å fastslå de konkrete skadevirkningene av en krenkelse, men det vil som regel være grunnlag for å vurdere om skadevirkningene er store eller små. De antatte skadevirkningene vil bero på forholdene i det enkelte tilfellet, blant annet kan det få betydning hva slags type verk som er gjort tilgjengelig for allmennheten (for eksempel kan det være forskjell på en hel film eller bok og en enkelt sang) og om det er tale om første gangs tilgjengeliggjøring.

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet.

1.3.3.5 NÅR SKAL ABONNENTEN VARSLES OM UTLEVERINGEN?

1.3.3.5.1 *Departementets vurderinger*

Departementet kan ikke se at abonnenten kan underrettes før eller umiddelbart etter avgjørelse om utlevering treffes uten at dette kan undergrave formålet med bestemmelsen. Ved vurderingen må det etter departementets syn legges vekt på faren for bevisforspillelse. Det er en risiko for at bevismateriale vil kunne bli slettet ved umiddelbar underretning. Bestemmelsen kunne i så fall bli uten betydning. Etter departementets syn bør varsling derfor ikke skje før opplysningene er utlevert og rettighetshaveren har hatt en rimelig tid til å foreta ev. etterfølgende bevissikring. I denne sammenhengen bemerker departementet at det rettighetshaveren kan få utlevert i medhold av den foreslåtte bestemmelsen, er opplysninger som identifiserer innehaveren av abonnementet som er brukt ved krenkelsen. Innehaveren av abonnementet kan imidlertid være en annen enn den som har begått krenkelsen. Derfor er det grunn til å tro at det kan være behov for etterfølgende bevissikring i form av undersøkelse av datautstyr eller lignende.

Når det gjelder varsling en tid etter at opplysningene er utlevert, mener departementet at det vil være hensiktsmessig at det i loven angis en frist for når dette skal skje. Etter departementets syn er forslaget om at melding til abonnenten skal gis én måned etter utlevering, en rimelig avveining av de motstridende hensynene som gjør seg gjeldende. Departementet ser imidlertid at særlige forhold i den enkelte sak kan tilsi en frist som avviker fra lovens generelle regel. Det foreslås derfor at det i bestemmelsen tilføyes at retten i den enkelte sak kan fastsette en annen frist for

varsling dersom særlige grunner taler for det. Retten bør ha mulighet til å fastsette en frist som er både kortere og lengre enn lovens normalregel. Hvis det ikke gjøres, er det regelen om at abonnenten skal gis melding én måned etter utleveringen som gjelder.

1.3.3.6 HVEM SKAL UTLEVERE IDENTITET OG GIMELDING OM UTLEVERINGEN?

1.3.3.6.1 *Departementets vurderinger*

Når det gjelder det spørsmålet om hvem som skal utlevere identiteten til rettighetshaver, opprettholder departementet forslaget om at tilbyderer bør utlevere opplysningene til rettighetshaver. Dette er også slik det ble gjort i Max Manus-saken i medhold av reglene om bevissikring utenfor rettssak i tvisteloven kapittel 28. Departementet kan ikke se at det foreligger noen sterke grunner for at domstolen bør være en mellomstasjon ved utleveringen av opplysninger. Det vises bl.a. til at tilbyderer og rettighetshaveren vil være motparter i saken for domstolen, slik at tilbyderer uansett vil kjenne til hvilken rettighetshaver opplysningene skal utleveres til.

Til spørsmålet om varsling av abonnenten, bemerker departementet at også etter bestemmelsene i den svenske opphavsrettsloven er det internettilyderne som etter utlevering av opplysninger skal sende en skriftlig underretning til den opplysningene gjelder. At tilbyderer ikke kan gi abonnenten en nærmere begrunnelse eller bistand i forbindelse med avgjørelsen, kan etter departementets syn ikke tillegges så stor vekt, ettersom dette neppe ville stille seg annerledes hvis domstolen skulle sende meldingen. Dette antas å falle utenfor en domstols naturlige oppgaver. Departementet har imidlertid en viss forståelse for innvendingene som gjelder håndtering av personopplysninger og opprettelse av egne registre i denne sammenhengen, og har derfor vurdert andre mulige løsninger.

Det kan for så vidt stilles spørsmål om hvor stor betydning en slik underretning vil ha. Ofte er det grunn til å tro at abonnenten uansett vil bli gjort kjent med saken i forbindelse med at rettighetshaveren tar videre skritt for å forfølge krenkelsen. Men det er ikke sikkert at det alltid vil skje, og det synes derfor rimelig å stille krav om at abonnenten skal motta en melding om at identiteten er utlevert etter pålegg fra en domstol. Etter å ha overveid spørsmålet om hvem som bør gis oppgaven med å sende en slik melding, mener departementet at rettighetshaveren bør pålegges å gjøre dette. Rettighetshaveren er den part som har mottatt opplysningene, og vil uansett måtte ha et system for hvordan disse skal behandles og benyttes videre. Det antas derfor at det ved enkle midler kan opprettes en rutine om at abonnenten skal gis melding en viss tid etter utleveringen.

1.3.3.7 KOSTNADER I FORBINDELSE MED SAKER OM UMLEVERING AV IDENTITET

1.3.3.7.1 Departementets vurderinger

Departementet bemerker at det er de konkrete kostnadene internettilbyderne har hatt i forbindelse med saken, som kan kreves erstattet av rettighetshaveren. Dette vil være sakskostnader som påløper ved domstolsbehandlingen, i tillegg til kostnader knyttet til å koble den aktuelle IP-adressen som ble anvendt på et konkret tidspunkt, til innehaveren av et abonnement, og utlevering av denne informasjonen til rettighetshaver. Det må være nødvendige kostnader som det er rimelig at tilbyderer har pådratt seg. For øvrig nevnes at rettighetshaverne vil kunne ta med utbetalte sakskostnader til internettilbyderen med i et senere krav mot overtrederen.

Det er vanskelig for departementet å anslå hva kostnadene i en slik sak normalt vil beløpe seg til. Hva som kan anses som nødvendige kostnader i saken, er et spørsmål som må vurderes av domstolen.

1.3.3.8 AVGRENSINGEN AV HVEM SOM KAN PÅLEGGES Å UMLEVERE ABONNEMENTSOPPLYSNINGER

1.3.3.8.1 Departementets vurderinger

Departementet bemerker til synspunktet fra høringen at intensjonen med forslaget er at tilbydere av elektroniske kommunikasjonstjenester skal kunne pålegges å utlevere opplysninger som identifiserer innehaver av abonnement som er brukt ved krenkelsen. Det har ikke vært meningen å gi bestemmelsen et så vidt anvendelsesområde som det som er nevnt i noen av eksemplene som er trukket frem i høringen, slik at for eksempel sosiale nettmedier kan pålegges å utlevere identitet. Etter departementets vurdering bør det ikke foretas en slik utvidelse av anvendelsesområdet for bestemmelsen. Departementet opprettholder på denne bakgrunn tilbyder av elektroniske kommunikasjonstjenester som begrep for den som kan pålegges å utlevere opplysninger.

1.3.3.9 VERNETING

I høringsnotatet ble det foreslått at begjæringen om pålegg om utlevering av opplysninger fremsettes for tingretten der tilbyderer har alminnelig verneting. Departementet vil foreslå en endring i lovforslaget på dette punktet og går inn for at Oslo tingrett gjøres til tvungent verneting for sakene om utlevering av identitet. Forslaget vil bl.a. kunne bidra til en mer enhetlig praksis i disse sakene.

1.4 Tiltak rettet mot nettsted hvor opphavsrett krenkes

1.4.1 Innledning

Et av de spørsmål som kan oppstå når opphavsretten krenkes på Internett, er om internettilbyderne – som de tekniske formidlere av innholdet – bør bidra til å bringe krenkelsene til opphør, og i så fall hvordan.

I en del tilfeller vil det imidlertid være vanskelig å bringe slike krenkelser til opphør gjennom krav mot nettstedet som publiserer det ulovlige innholdet. Dette kan særlig gjelde når nettstedet er etablert i utlandet. Ofte kan det være vanskelig å identifisere hvem som står bak det aktuelle nettstedet eller hvordan de ansvarlige skal kontaktes.

I slike saker kan det være avgjørende for rettighetshaveren om krav kan rettes mot den norske internettilbyderen, som er den tekniske formidler av det ulovlige innholdet. Internettilbydere er enkle å identifisere og har faktisk mulighet til å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til innholdet, dersom nettstedet/originær ytrer ikke kan identifiseres eller ikke ønsker å bidra til at krenkelsen opphører.

1.4.2 Bakgrunn

En måte å begrense opphavsrettskrenkelser på Internett på – og som internettilbyderen kan iverksette – er tekniske tiltak som vanskelig- eller umuliggjør brukernes tilgang til enkelte forhåndsdefinerte nettsteder.

Uansett hvilken type nettsted det er snakk om, kan man hindre tilgangen til det gjennom å fjerne/stenge (ta ned) nettstedet, eller man kan blokkere tilgangen til det.

Til tross for svakheter kan blokkering av tilgang til nettsteder med ulovlig innhold ha en effekt ved at den umiddelbare tilgangen blir hindret. Blokkering kan således være et virkemiddel for å redusere den ulovlige trafikken.

1.4.3 Overordnet om forslaget

1.4.3.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER

Etter departementets syn er det nødvendig å klargjøre rettighetshaveres mulighet til å kreve at internettilbydere pålegges å bidra til at opphavsrettskrenkelser på Internett opphører. Hensynet til forutberegnelighet for de involverte tilsier slik klargjøring. Det samme gjør prosessøkonomiske hensyn, og ikke minst hensynet til rettighetshaveres mulighet for effektiv håndheving av sine rettigheter på Internett.

Departementet mener at en slik klargjøring bør skje gjennom en ny hjemmel for at internettilbydere i visse tilfeller kan pålegges en handleplikt når tredjeparter benytter tilbyderens tjenester til å begå opphavsrettskrenkelser.

Departementet vil i all hovedsak opprettholde forslaget som har vært på høring.

Departementet understreker at etablering av en handleplikt ikke innebærer en oppfordring til å benytte denne hjemmelen fremfor andre metoder for å stoppe opphavsrettskrenkelser på Internett. Tvert imot antar departementet at hjemmelen i praksis vil anvendes som en subsidiær løsning. Formålet med en handleplikt vil være å gjøre det mulig å hindre en opphavsrettskrenkelse der andre metoder vil være svært byrdefullt å gjennomføre, eller ikke fører frem. En handleplikt vil dermed dekke et behov som har oppstått på grunn av manglende mulighet for direkte oppfølging overfor hovedmannen.

Departementet opprettholder forslaget om at hjemmelen ikke bør inneholde vilkår om at tilbyderen kan holdes medvirkningsansvarlig eller på annen måte må oppfylle et krav til subjektiv skyld. Tilbyderens eget forhold reguleres i åndsverklovens eksisterende bestemmelser supplert med reglene i ehandelsloven og annet relevant regelverk. Departementet tar ikke sikte på å endre dette.

Departementet understreker at forslaget ikke innebærer at internettilbyderen blir ansvarlig for det ulovlige innholdet som formidles.

Departementet fastholder synet om at en handleplikt som følger direkte av loven (uten forutgående domstols- eller forvaltningsavgjørelse) vil være tvilsom i et ytringsfrihetsperspektiv. Departementet er av den oppfatning at en handleplikt bare skal kunne pålegges av en domstol eller annen myndighet med hjemmel i lov og etter rettighetshavers begjæring.

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om at pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til et nettsted kan innebære blokkering eller stenging/sletting av nettstedet. I tråd med høringsnotatet vil departementet ikke foreslå tiltak som kan medføre at enkeltpersoner utestenges fra Internett. Videre opprettholder departementet forslaget i høringsnotatet om at internettilbyderne bærer kostnadene knyttet til oppfyllelse av eventuelle pålegg.

Departementet vil i hovedsak opprettholde vilkårene for å gi pålegg som ble foreslått i høringsnotatet. På bakgrunn av høringen vil det likevel bli foretatt enkelte justeringer av forslaget.

Flere høringsinstanser tar i høringen opp spørsmål om hindring av tilgang til nettsteder og forholdet til ytrings- og informasjonsfriheten. Etter departementets vurdering er forslaget forenelig med ytrings- og informasjonsfriheten i GrL. § 100 og EMK artikkel 10.

Departementet vil på bakgrunn av høringen og etter en helhetsvurdering foreslå at kompetansen til å gi pålegg legges til de alminnelige domstolene. Departementet har blant annet lagt vekt på at tiltakene som foreslås er av inngripende karakter, og at

rettssikkerhetshensyn vil være godt ivaretatt ved at slike saker behandles i domstolene.

Et eventuelt pålegg vil rette seg mot internettilbyderen. Når tilbyderens eget forhold skal holdes utenfor ved vurderingen av om pålegg skal gis, vil tilbyderen ha begrenset egeninteresse i å motsette seg kravet om handleplikt og å forsvare innholdet i rettsprosesser.

1.4.4 Hva kan handleplikten gå ut på?

1.4.4.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER

Generelt

Det følger av opphavsrettsdirektivet artikkel 8.3 at rettighetshaver skal kunne kreve rettslig forføyning overfor et mellomledd når en tredjepart ved hjelp av mellomleddets tjenester begår opphavsrettskrenkelser. Artikkelen sier ikke hva forføyningen/handleplikten skal gå ut på. I fortalen (59) vises det imidlertid til at mellomledd kan «bringe slike overtredelser til opphør».

At mellomleddet skal bringe en krenkelse til opphør eller på annen måte hindre den, kan på denne bakgrunn synes som et nærliggende utgangspunkt for hva pålegg kan gå ut på.

Departementet foreslår at internettilbyderen kan pålegges «å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted» hvor opphavsretten krenkes i grove tilfeller. De aktuelle påleggene i den forbindelse kan være blokkering og stenging/sletting av slike nettsteder.

Særskilt om blokkering som virkemiddel

Stenging eller sletting av et nettsted fra tjener er den mest effektive metoden for å hindre tilgang til et nettsted. Dersom dette ikke er mulig, vil i praksis blokkering av nettstedet være den eneste måten å vanskeliggjøre tilgang på. Mest aktuelt er dette hvis det ulovlige innholdet ligger på en tjener i utlandet.

Departementet er enig i at blokkering som virkemiddel i mange tilfeller ikke vil være fullt ut effektivt for å stanse en krenkelse. Dette ble også påpekt i høringsnotatet. Etter departementets syn kan blokkering likevel være et egnet virkemiddel for å stanse store deler av trafikken til det ulovlige nettstedet. Ved at den umiddelbare tilgangen til nettstedet vanskeliggjøres, antas at mange av brukerne vil søke andre og mer tilgjengelige alternativer. Departementet anser derfor at blokkering kan ha en effekt.

Departementet opprettholder derfor forslaget om at blokkering kan være en aktuell måte å hindre eller vanskeliggjøre tilgang på.

I forslaget i høringsnotatet er ikke begrepet «blokkering» benyttet i lovteksten. Etter forslaget er handleplikten knyttet til det å «hindre tilgang til nettsted» med ulovlig innhold. Det skal vurderes konkret hvilken teknisk metode som eventuelt skal benyttes

for å oppnå en slik virkning. Etter departementets syn er det derfor ikke nødvendig å presisere i lovteksten hva som ligger i begrepet blokkering. Departementet er likevel enig i at det i lovteksten kan komme tydeligere frem at det ikke er noe krav om at tiltaket må være fullstendig effektivt. Departementet vil derfor foreslå at dette i lovteksten presiseres ved å innta formuleringen «hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted».

Valg av blokkeringsmåte

Departementet vil bemerke at det i bestemmelsen ikke tas stilling til hvilken teknologi som skal benyttes ved et eventuelt pålegg, men at dette må vurderes konkret i hver sak. Det vil da være naturlig at ulike måter å hindre tilgang på veies opp mot hverandre, bl.a. sett hen til treffsikkerhet, utilsiktede virkninger og kostnader.

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om at avgjørelsesmyndigheten på bakgrunn av hva som anses mest hensiktsmessig i den konkrete sak, skal ta stilling til hvilken teknologi som skal benyttes.

Departementet legger videre til grunn at pålegg skal utformes slik at både gjennomføringsmåte og hvilket innhold som skal rammes, blir spesifikt angitt.

Særskilt om sletting/stenging

Det er etter departementets syn naturlig at det også kan pålegges tiltak mot internettilbydere som lagrer ulovlige nettsteder, når det kan pålegges tiltak mot tilbydere som kun utfører den rene videreformidlingen av de samme nettstedene. Internettilbyderens nærhet til det ulovlige innholdet vil i disse tilfellene ofte være større enn der hvor internettilbyderen kun utfører den rene videreformidlingen. Departementet foreslo i høringsnotatet at internettilbyderen kan pålegges å slette (ta ned) et nettsted, dersom dette er lagret på tilbyderens tjener.

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet. Departementet ser imidlertid, i likhet med flere høringsinstanser, at sletting av nettsider kan få uheldige konsekvenser, for eksempel ved at informasjonen går tapt. Departementet er enig i at dersom det er teknisk mulig å oppnå tilsvarende resultat med stenging, vil dette være å foretrekke fremfor sletting av sidene. Det bør derfor også kunne gis pålegg om stenging.

Departementet vil i den forbindelse bemerke at avgjørelsesmyndigheten i den konkrete sak skal vurdere hvilket tiltak som er mest hensiktsmessig. Departementet vil i denne sammenheng spesielt vise til at det i interesseavveiningen bl.a. skal tas hensyn til muligheten for alternative og mindre inngripende tiltak. Dersom ønsket virkning kan oppnås med

mindre inngripende tiltak, skal det minst inngripende tiltaket normalt velges.

Departementet understreker at forslaget ikke berører gjeldende straffe- og erstatningsansvar. Heller ikke forholdet til ansvarsfrikhetsreglene i ehandelsloven §§ 17 og 18 vil berøres. Etter departementets vurdering vil imidlertid internettilbyderen i mange tilfeller ikke lenger være ansvarsfri på det tidspunktet avgjørelse om pålegg blir truffet, jf. ehandelsloven § 18. Dette forhold taler for at tilbyderen vil fjerne det ulovlige materialet av eget tiltak før det eventuelt blir aktuelt med pålegg etter de nye bestemmelsene. Pålegg om sletting/stenging vil dermed kun være aktuelt dersom internettilbyderen som lagrer det ulovlig innholdet, velger å forholde seg passiv.

Avgrensning mot visse følger av pålegg

Etter departementets oppfatning bør pålegg om å hindre krenkelser fra egne abonnenter bare kunne gis dersom de kan gjennomføres uten at internetforbindelsen til abonnentene må avbrytes. I høringsnotatet ble det derfor ikke foreslått tiltak som kunne medføre at opphør av internetabonnement ble den praktiske følge av et pålegg, verken for privat- eller bedriftsabonnement. Etter departementets oppfatning har det ikke fremkommet momenter i høringen som gir grunn til å endre dette standpunktet og departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet.

Kostnader

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om at internettilbyderne bærer kostnadene knyttet til oppfyllelse av eventuelle pålegg. Departementet antar at kostnadene som oppstår i den enkelte sak ved et eventuelt pålegg om blokkering, vil være relativt moderate. Selv om den krenkede rettighets-haver har størst økonomisk interesse i tiltaket, mener departementet likevel internettilbyderne også har interesse i at den ulovlige aktiviteten reduseres.

1.4.5 Vilkår for pålegg m.m.

1.4.5.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER

Generelt

Etter departementets syn er pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted et inngripende tiltak. Departementet presiserer derfor at hjemmelen skal brukes med varsomhet og forbeholdes de mer alvorlige tilfellene av opphavsrettskrenkelser på Internett. At den generelle terskelen for pålegg er høy, er begrunnet i det anvendelsesområdet som departementet ser for seg. Departementet antar at pålegg om å hindre tilgang i hovedsak vil være mest aktuelt dersom innehaveren av nettstedet er ukjent eller befinner seg i utlandet.

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet. På bakgrunn av høringen foreslår imidlertid departementet enkelte presiseringer og endringer i den foreslåtte bestemmelsen.

Omfanget av krenkelsene

Departementet opprettholder i all hovedsak forslaget fra høringsnotatet.

Bestemmelsen innebærer at det er rettighetshaver som har bevisbyrden for at vilkårene for pålegg er oppfylt. I dette ligger at rettighetshaver må føre bevis for at det på nettstedet «i stort omfang» gjøres tilgjengelig materiale som åpenbart krenker opphavsretten.

Vilkåret om «i stort omfang» innebærer at det bare vil kunne gis pålegg når omfanget av det ulovlige innholdet på nettstedet er av en viss størrelse. I utgangspunktet vil dette være en kvantitativ vurdering, men etter departementets syn vil også skadevirkningen av krenkelsen være et relevant moment i denne vurderingen.

I høringsnotatet fremgikk det at «i stort omfang» også innebærer at en vesentlig del av innholdet på nettstedet må være ulovlig. Departementet står fast ved dette synspunktet. Omfanget må altså være stort også i forhold til det totale innholdet på nettstedet. Selv om et nettsted som hovedsakelig inneholder lovlig innhold også inneholder ulovlig utlagt materiale, vil det ikke være adgang til å gi pålegg.

For at det skal kunne tas stilling til om omfanget er stort og vilkårene for pålegg er oppfylt, må rettighetshaver fremlegge dokumentasjon på både lovlig og ulovlig innhold på nettstedet. Rettighetshaver må altså dokumentere at nettstedets ulovlige innhold har et «stort omfang» både i seg selv – enten kvantitativt eller med hensyn til krenkelsens skadevirkning – og i forhold til det totale innholdet på nettstedet. Uten slik dokumentasjon vil ikke beviskravet være oppfylt.

Som det også gis uttrykk for i høringen, ser departementet at forslaget kan ha begrensninger når ulovlig materiale distribueres sammen med lovlig materiale. Likevel mener departementet at en bestemmelse som tar sikte på å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til et nettsted, må ta hensyn til at også annet materiale blir rammet. Etter departementets syn er det viktig med en høy terskel for å gi pålegg. Departementet mener også det er hensiktsmessig at denne terskelen kommer til uttrykk direkte i lovteksten ved vilkåret «stort omfang».

Ved vurderingen av om innholdet på nettstedet «i stort omfang» krenker rettigheter etter åndsverkloven, kan det ikke bare ses hen til krenkelser av rettigheter som tilhører den rettighetshaver som begjærer pålegg. Også materiale som krenker andres rettigheter enn den som begjærer pålegg må tas med i betraktning. Det er altså det totale omfanget av ulov-

lig materiale, uavhengig av hvem som er rettighetshaver, som er avgjørende. Rettighetshaver som begjærer pålegg, må imidlertid ha rettslig interesse i at tilgangen til nettstedet hindres eller vanskeliggjøres.

Begrepet «åpenbart krenker»

Departementet mener pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted er et så inngripende tiltak at man ikke kan basere seg på det alminnelige beviskravet i sivile saker. Begrepet «åpenbart» innebærer at det må foreligge en sterk sannsynlighetsovervekt for at materialet er ulovlig. Et slikt beviskrav vil altså være skjerpet i forhold til et krav om alminnelig sannsynlighetsovervekt. Departementet opprettholder derfor forslaget.

Begrepet «nettsted»

Med «nettsted» menes en avgrenset del av Internett, for eksempel en samling av relaterte nettsider som man kan få tilgang til via et felles domenenavn eller IP-adresse.

For å omfattes av begrepet er det ikke avgjørende hva slags teknologi nettstedet og dets besøkende benytter. «Nettsted» er således ment å være teknologinøytralt med hensyn til hvordan eventuelle krenkelser gjennomføres. Dette betyr at også nettsteder som tilbyr strømming fra ulovlig kilde vil være omfattet – uavhengig av om sluttbruker gjør noe ulovlig.

Når det gjelder spørsmålet fra høringen om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til enkeltsider, vil departementet bemerke at påleggets omfang skal vurderes av domstolen i den enkelte sak. Dersom domstolen ut ifra tekniske muligheter og andre forhold i en konkret sak finner grunn til å begrense pålegget til deler av et nettsted, har domstolen anledning til å begrense pålegget. Departementet legger til grunn at et pålegg om blokkering normalt vil innebære DNS-blokkering/-manipulering. Etter det departementet kjenner til innebærer dette at blokkeringen vanligvis vil ramme hele nettstedet. Når det gjelder sletting/stenging, antar departementet at det vil kunne ligge til rette for at tiltaket kan rettes mer direkte mot et spesifikt innhold. Også her overlates vurderingen av påleggets omfang til domstolene, på bakgrunn av forholdene i den konkrete sak og tekniske muligheter.

Til synspunktet i høringen om at bestemmelsen ikke skal begrenses til bruk overfor nettsted som er ukjente eller befinner seg utenfor Norge, vil departementet presisere at bestemmelsen ikke er ment begrenset slik. I praksis antas det likevel at pålegg er mest aktuelt i disse tilfellene. Bakgrunnen for denne antagelsen er for det første at det for rettighetshaver kan være lettere å nå frem med direkte krav om fjer-

ning av ulovlig innhold dersom nettstedet er etablert i Norge. Dersom nettstedet lagres på tjener i Norge, vil i tillegg internettilbyderen normalt også ha insentiver til å fjerne innholdet dersom denne gjøres oppmerksom på krenkelsene.

Handlepliktens subjekt

Etter forslaget i høringsnotatet skal begrepet «tilbyder» forstås i samsvar med definisjonen i ekomloven § 1-5 nr. 14, jf. § 1-5 nr. 4.

Departementet er enig med Den norske Forleggerforening m.fl. i at definisjonen i ehandelsloven § 1 andre ledd bokstav b, jf. §§ 16-18, vil være bedre egnet og klarere får frem hvilke tjenestetilbydere som er ment omfattet av forslaget. Forslaget i høringsnotatet var ment å dekke alle de tre tjenestetypene som reguleres i ehandelsloven §§ 16-18, dvs. de som normalt betegnes som internettilbydere. Etter en fornyet vurdering har derfor departementet kommet til at lovteksten bør benytte ehandelslovens definisjoner. Departementet vil derfor foreslå at «tilbyder av elektroniske kommunikasjonstjenester» erstattes med begrepet «tjenesteyter som tilbyr informasjonssamfunnstjeneste som nevnt i ehandelsloven § 1 andre ledd bokstav b» i lovteksten. Definisjonen vil dermed dekke de tjenesteyterne som reguleres i ansvarsfretsreglene i ehandelsloven §§ 16-18.

Bred interesseavveining (forholdsmessighet)

Når det gjelder interesseavveiningen, mener departementet at dette er en så vesentlig del av vurderingstemaet for bestemmelsen, at det tydelig bør fremgå at det skal foretas en slik vurdering. Det bør også gis nærmere anvisning på hvilke elementer denne vurderingen skal inneholde. Departementet er enig i at dette bør komme klart frem av selve lovteksten og vil derfor foreslå en slik presisering.

Til forslaget fra høringen om å benytte samme interesseavveining i § 56c som i utkastet til § 56b, vil departementet bemerke at interesseavveiningen etter forslaget § 56b til dels er ment å ivareta andre hensyn og således er noe snevrere formulert enn den brede interesseavveiningen som forutsettes etter forslaget § 56c. Etter departementets vurdering er det derfor ikke hensiktsmessig å benytte samme formulering, men ved utforming av bestemmelsen er det benyttet en lignende struktur som i § 56b.

I interesseavveiningen er forholdsmessigheten av tiltaket helt sentral: For at begjæringen skal tas til følge, må hensynene som taler for at pålegg gis, veie tyngre enn ulempene pålegget vil medføre. Ved vurderingen skal domstolen avveie rettighetshavernes interesser (interessene som tilsier at tilgangen til nettstedet hindres eller vanskeliggjøres) mot andre interesser som berøres av pålegget, herunder hensynet til internettilbyderen (den pålegget retter seg mot) og

innhaveren av det aktuelle nettstedet, og hensynet til informasjons- og ytringsfriheten. Det skal også tas hensyn til muligheten for alternative og mindre inngripende tiltak. Departementet presiserer at opplistingen i lovteksten ikke er uttømmende mht. hvilke hensyn som kan inngå i vurderingen.

Det forutsettes at retten på eget tiltak og i hver enkelt sak vurderer om det eventuelt er behov for å innhente ekstern teknisk kompetanse.

Ordningens subsidiære karakter

I utgangspunktet bør krenkelser på Internett i størst mulig grad forsøkes stanset ved kilden, eller så nær kilden som mulig. Normalt bør rettighetshaveren derfor ha forsøkt å ta kontakt med innehaver av nettstedet for å stoppe krenkelsen, før pålegg etter den nye hjemmelen er aktuelt. Pålegg mot internettilbydere vil da i praksis anvendes som en subsidiær løsning, i den forstand at adgangen i hovedsak anvendes dersom effektiv håndheving ikke er mulig overfor nettstedet.

Departementet viser videre til at muligheten for alternative og mindre inngripende tiltak er momenter som skal inngå i interesseavveiningen.

Ut fra dette vil det være opp til domstolen å vurdere hensiktsmessigheten av tiltaket.

1.4.6 Forholdet til ytringsfriheten

1.4.6.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER

Departementet ser grunn til å kommentere forholdet til ytringsfriheten nærmere.

Et pålegg overfor internettilbyder om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted med materiale som krenker opphavsretten, reiser spørsmål om ytrings- og informasjonsfriheten etter Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10. Bestemmelsene dekker alle typer ytringer, uansett form og innhold, herunder ytringer som fremsettes på Internett. Både brukere av Internett, nettsider og distributører (internettilbydere) er omfattet av vernet.

Grunnloven § 100 første ledd bestemmer at «Ytringsfrihed bør finde Sted.» Dette er en prinsippbestemmelse som dekker samtlige aspekter av ytringsfriheten, bl.a. den klassiske ytringsfriheten og informasjonsfriheten. Den klassiske ytringsfriheten innebærer en rett til å fremsette ytringer og dekker ethvert innhold uavhengig av form og medium ytringen fremsettes i. Informasjonsfriheten innebærer en rett til uhindret å kunne holde seg underrettet fra tilgjengelige kilder. Etter Grunnloven § 100 andre ledd må alle begrensninger i ytringsfriheten la seg forsvare holdt opp mot ytringsfrihetens begrunnelse i sannhetssøkning, demokrati og individets frie meningsdannelse, og være forankret i lov. Grunnloven § 100 tredje ledd gir et særlig sterkt vern av poli-

tiske ytringer, som er i kjernen av ytringsfriheten. Etter Grunnloven § 100 tredje ledd må begrensninger av «Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden Gjenstand» være klart definert og forankret i særlig tungtveiende hensyn som også må la seg forsvare holdt opp mot ytringsfrihetens begrunnelser. Grunnloven § 100 fjerde ledd fastsetter et forbud mot forhåndssensur.

Ytringsfriheten er en sentral menneskerettighet, men er ikke absolutt. Ytringsfriheten kan bl.a. begrenses av hensyn til andres rettigheter. Opphavsrett og andre rettigheter etter åndsverkloven er gitt et eget vern etter EMK første tilleggsprotokoll artikkel 1. Hensynet til slike rettigheter kan begrunne innskrenkninger i ytringsfriheten innenfor rammen av Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10 nr. 2. Åndsverkloven gir i samsvar med dette rettighetshavere enerett til å råde over sine vernede prestasjoner, samtidig som loven hensyntar allmennheten, dels ved begrensninger i hva som underlegges opphavsmanens enerett, og dels ved allmennhetens rett til å gjengi verk i medhold av avgrensingsbestemmelsene i loven. Disse avgrensningene i åndsverkloven ivaretar blant annet hensynet til ytringsfriheten.

Et inngrep i ytringsfriheten må la seg forsvare både etter Grunnloven § 100 andre og tredje ledd, og heller ikke anses som forhåndssensur etter § 100 fjerde ledd.

For å avgjøre om inngrep lar seg forsvare etter Grunnloven § 100 andre ledd, må det foretas en analyse av «hvordan og i hvilken utstrekning inngrepet vil forstyrre en eller flere av de tre prosesser som ytringsfriheten skal beskytte», det vil si sannhetssøkingen, demokratiet og individets frie meningsdannelse. I tillegg skal det foretas en konkret avveining mellom inngrepets formål og ytringsfriheten. Det fremgår av bestemmelsen at hensynet til ytrings- og informasjonsfriheten skal inngå i domstolens vurdering av om pålegg skal gis. Dette sikrer etter departementets oppfatning at ytringsfriheten ivaretas i den enkelte sak.

I vurderingen av hvordan og i hvilken utstrekning ordningen med pålegg om blokkering av nettsteder kan forstyrre sannhetssøkingen, demokratiet eller individets frie meningsdannelse, må ordningen vurderes i sin helhet. Det omfatter de materielle vilkårene for pålegg, prosessuelle regler, virkningene av pålegg og muligheten for å oppheve et pålegg. Etter forslaget er det strenge vilkår for at pålegg kan gis. Grunnlaget for pålegget vil være det ulovlige materiale som er gjort tilgjengelig på nettstedet. Slik tilgjengeliggjøring uten samtykke eller hjemmel i avgrensingsbestemmelsene vil være i strid med åndsverkloven. Det kreves at innholdet på nettstedet i «stort omfang» og «åpenbart» krenker rettigheter etter åndsverkloven. Dette innebærer bl.a. at en

vesentlig del av innholdet på nettstedet åpenbart må være ulovlig.

Hvis vilkårene «stort omfang» og «åpenbart» er oppfylt, skal domstolene i tillegg foreta en helhetlig vurdering av om pålegg skal gis i det konkrete tilfellet. Etter forslaget skal retten i vurderingen blant annet legge vekt på hensynet til informasjons- og ytringsfriheten og muligheten for alternative og mindre inngripende tiltak. Videre vil et pålegg rette seg mot mellomledet og tilgangen til nettstedet, og ikke mot ytringen.

Vilkårene for å ilegge pålegg, at pålegget ikke retter seg mot ytringer i seg selv og at domstolen skal foreta en konkret vurdering av nettstedets innhold i forkant av et eventuelt pålegg, gjør at ordningen i liten grad vil komme i konflikt med hensynene bak ytringsfriheten. Vanskeliggjøring av tilgang til et nettsted som i det vesentlige inneholder ulovlig materiale vil i liten grad påvirke sannhetssøkingen, demokratiet eller individets frie meningsdannelse. Departementet understreker at et pålegg ikke vil rette seg mot eller hindre en offentlig debatt eller videreføring av informasjon og meninger. Mellomledene vil heller ikke ha plikt til å blokkere tilgang til nettsteder i medhold av loven eller etter begjæring fra rettighetshavere, men først etter at domstolene i kjennelse har avgjort spørsmålet.

Blant ytringsfrihetens begrunnelser vil demokratiprinsippet i betydningen informasjonsfrihet i større grad kunne påvirkes, i den forstand at de tilgjengelige kilder innsnevres ved at tilgangen til de aktuelle nettsteder vanskeliggjøres. Overfor ulovlig innhold vil dette være formålet med et pålegg. For nettsteder som også har lovlig innhold, er domstolens rolle sentral ved vurderingen av virkningen på informasjonsfriheten. Dette skyldes særlig at domstolene skal vektlegge muligheten for mindre inngripende tiltak i vurderingen av om blokkering skal pålegges. Siden pålegg om å hindre tilgang til nettsted er et inngripende tiltak, bør hjemmelen brukes med varsomhet og forbeholdes de mer alvorlige tilfellene. I tilfeller der nettsteder også inneholder lovlig innhold, eller der vernet innhold er publisert som en del av samfunnsdebatten, må domstolene i det konkrete tilfellet vurdere om pålegg begrunnet i opphavsrettskrenkelser lar seg forsvare holdt opp mot ytringsfriheten. Omfanget og karakteren av innhold som ikke krenker andres rettigheter, vil være sentralt i rettens vurdering av om pålegg skal gis. Det begrenser også virkningen på ytringsfrihetens begrunnelser at et blokkert nettsted kan åpnes igjen dersom ulovlig innhold fjernes slik at nettstedet endrer karakter. Disse momenter ved ordningen avhjelper en fare for «overblokkering» som flere høringsinstanser tar opp.

Den foreslåtte ordning vurderes samlet sett som i liten grad å forstyrre de tre hensynene bak ytringsfri-

heten nevnt i Grunnloven § 100 andre ledd. Størst virkning vil ordningen kunne ha for informasjonsfriheten. En begrensning av en ubegrenset informasjonsfrihet er imidlertid formålet med et pålegg. Ut fra ordningen som helhet, særlig vilkårene for å gi pålegg, domstolenes rolle og muligheten for å oppheve et pålegg, vurderes de generelle virkninger for ytringsfrihetens begrunnelse som begrensede og forsvarlige for å gi vern av opphavsrettigheter og andre rettigheter etter åndsverkloven. Den foreslåtte ordningen anses generelt for å være i samsvar med og oppfylle vilkårene for inngrep etter Grunnloven § 100 andre ledd.

Grunnloven § 100 tredje ledd krever at det kun kan settes «klarlig definerte Grænser» for frimodige ytringer. Det innebærer som hovedregel et krav om skreven lov og om klarhet og presisjon i regelen. Det legges til grunn at de gjeldende regler i åndsverkloven og den foreslåtte bestemmelsen oppfyller kravet til «klarlig definerte Grænser». Når det gjelder de øvrige vilkår i § 100 tredje ledd, vil tilgjengeliggjøring av opphavsrettsbeskyttet materiale uten opphavsmannens samtykke vanligvis være lite beskyttelsesverdige ytringer. I den utstrekning nettstedet inneholder materiale i form av «frimodige ytringer», vil domstolen i en konkret vurdering måtte ta stilling til om et pålegg lar seg forsvare etter Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10. Dette sikrer at pålegg ikke ilegges i strid med Grunnloven § 100 tredje ledd.

Grunnloven § 100 fjerde ledd fastsetter et forbud mot forhåndssensur og andre forebyggende forholdsregler. Forhåndssensur i denne forstand betyr at ytringene underlegges forhåndskontroll før de offentliggjøres. Andre forebyggende forholdsregler er ordninger av samme karakter. Et pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted vil være basert på at det i stort omfang gjøres tilgjengelig ulovlig materiale på nettstedet. Grunnlaget for pålegget vil være det ulovlige materiale som allerede er gjort tilgjengelig på nettstedet. Pålegget vil som nevnt ikke rette seg mot selve ytringen, men mot et bestemt formidlingssted, og hindrer verken at det ulovlig utlagte materialet legges ut på andre nettsteder, eller at informasjon eller ytringer fra nettstedet gjengis andre steder. Fordi et pålegg verken innebærer kontroll av eller forbud mot publisering av innhold, er det etter departementets vurdering klart at forslaget ikke rammes av forbudet mot forhåndssensur og andre forebyggende forholdsregler i Grunnloven § 100 fjerde ledd.

Departementet mener på bakgrunn av ovennevnte at forslaget er forenelig med Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10.

1.4.7 *Hvem skal kunne gi pålegg*

1.4.7.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER

Departementet er enig i synspunktene fra høringen om at noen saker kan være mer egnet enn andre for behandling i et eget organ eller domstolene, men ser samtidig at gode grunner taler for at de to forslagene til organisering er alternative og at bare det ene foreslås innført. Sakstilfanget etter reglene som foreslås innført er uvisst, men forventes uansett ikke å bli spesielt stort. Opprettelse av et organspor vil kreve ressurser i form av både regelverksutforming og kompetanse- og personaltilførsel, og departementet er tvilende til om dette vil være en fornuftig ressursbruk hvis sakene i stedet kan tas direkte til domstolene.

Når avgjørelsesmyndigheten på et sakfelt legges til forvaltningen, er det mest vanlige at den legges dit i stedet for til domstolene, ikke i tillegg til. Etter departements syn bør dette utgangspunktet ligge fast også i dette tilfellet.

Departementet fastholder at de to sporene er alternative, og at bare det ene nå foreslås innført. Men gitt at sakene som antas å bli reist etter forslaget her trolig vil være av ulik art, slik at noen vil passe godt i et organ mens andre kan måtte gå til domstolene uansett, kan et større enn antatt tilfang av slike saker tale for at et tosporssystem kan bli aktuelt på et senere tidspunkt. Departementet vil her som ellers følge utviklingen nøye og komme tilbake med forslag til ny lovgivning om forholdene skulle tilsi det.

Hensynet til enklere, raskere og billigere behandling

Etter departementets syn taler flere av de argumenter som er anført til støtte for organsporet og som er gjengitt ovenfor, klart i favør av dette sporet: Forvaltningslovens regler er mer smidige enn tvistelovens, og vil lettere kunne tilpasses det spesielle ved partskonstellasjonene i disse sakene. Dette kan bidra til en raskere, enklere og billigere saksbehandling, som igjen kan bety en mindre byrdefull prosess for sakens parter. Samtidig er departementet på bakgrunn av de innspill som er kommet i høringen, noe i tvil om i hvilken grad disse argumentene vil slå til i praksis. Det nevnes av flere at sakene etter forslaget her trolig vil være av ulik art, og det at så mange ikke ønsker å utelukke domstolssporet, kan være en indikasjon på at en del saker også i et organspor vil gå helt til domstolene. At noen saker antas å gå til domstolene uansett, fremgår for øvrig eksplisitt av et flertall av høringsuttalelsene. For disse sakene vil organsporets begrunnelse knyttet til enklere, raskere og billigere saksbehandling, ikke slå til.

Etter departementets syn taler ikke hensynet til en enklere, raskere og billigere saksbehandling entydig i favør av organsporet. At forvaltningslovens regler er mer fleksible enn tvistelovens, er imidlertid

etter departementets syn et vesentlig moment for organsporet.

Hensynet til ytringsfrihet og rettssikkerhet

Blant de som mener at kompetansen bør legges til domstolene, vises det særlig til at tiltakene som foreslås er av en så inngripende karakter at hensynet til ytringsfrihet og rettssikkerhet tilsier domstolsbehandling. Departementet er enig i at de foreslåtte tiltakene er inngripende.

Departementet fastholder imidlertid at rettssikkerheten vil være tilfredsstillende ivarettatt også i et organspor, så lenge forvaltningsvedtaket kan bringes inn for full domstolsprøving. Departementet legger videre til grunn at saker som gjelder pålegg om å hindre tilgang til nettsted, ikke er av en slik art at de krever domstolsbehandling. Basert på dette kan departementet ikke se at det er noen motsetning mellom organsporet og hensynet til ytringsfrihet og rettssikkerhet. Departementet kan heller ikke se en slik motsetning mellom hensynet til disse grunnleggende rettighetene og de mer prosessøkonomiske hensynene. Etter departementets vurdering taler ikke tiltakenes inngripende karakter i seg selv mot at kompetansen legges til et eget forvaltningsorgan i tråd med forslaget i høringsnotatet.

Departementet merker seg samtidig synspunktene i høringen om at domstolenes formelle stilling er mer uavhengig fra lovgivende og utøvende myndighet enn et forvaltningsorgans, og at den tillit og integritet dette gir kan tale for at kompetansen legges til domstolene.

Både det at prosessen bør oppfattes som betryggende og det at en del av sakene nok vil bringes inn for domstolene uansett, kan etter departementets syn tale for at kompetansen bør legges direkte til domstolene, og at det gis spesialregler som tar høyde for at sakene vil være av ulik art. I samme retning trekker det at sakstilfanget etter forslaget er uvisst og uansett ikke forventes å bli spesielt stort; økonomiske og administrative konsekvenser kan da tilsi at kompetansen legges til domstolene fremfor at det etableres en egen forvaltningsordning.

Andre hensyn – samlede vurderinger og konklusjon

Departementet slutter at hensynet til internettilyderne ikke tilsier behandling i et eget organ fremfor domstolsbehandling. Det sentrale må være at tilbyderne – uavhengig av hvor kompetansen legges – i minst mulig grad trenger å involveres i prosessen frem mot at pålegg eventuelt gis, og at de etter forslaget ikke selv skal måtte ta stilling til innholdets lovlighet.

Departementet har merket seg synspunktet fra høringen om at domstolsbehandling vil forutsette så omfattende og dyptgripende justeringer i forhold til

de alminnelige prosessregler, at det så langt mulig bør unngås. Departementet kan imidlertid ikke se at behovet for særregler i seg selv skal utelukke at kompetansen legges til domstolene.

Departementet har også merket seg synspunktet fra høringen om at man bør være varsom med å legge oppgaver som ikke er av ren dømmende karakter til domstolene. Departementet er enig i at en bør utvise slik varsomhet, men kan ikke se at domstolssporet skal være utelukket som følge av dette.

I høringen pekes det imidlertid på ytterligere et moment i favør av organsporet: Hvor mye lovlig og ulovlig innhold som finnes på et nettsted, vil inngå i helhetsvurderingen av om tiltak skal pålegges. Dette reiser spørsmål om hvordan man kan sikre at organet som skal fatte beslutningen, får tilstrekkelig informasjon om hva nettstedet inneholder. Dersom beslutningsmyndigheten legges til et forvaltningsorgan, vil bl.a. plikten til å påse at en sak er så godt opplyst som mulig før beslutning treffes, jf. forvaltningsloven § 17, gi organet mulighet til å gjøre egne undersøkelser og avhjelpe manglende kontradiksjon.

Etter departementets syn er forvaltningslovens fleksibilitet bl.a. når det gjelder sakens opplysning, et vesentlig moment i favør av organsporet, idet domstolene ikke vil ha den samme adgang til å ta hensyn til andre forhold enn det partene legger frem for retten. Etter en helhetsvurdering har departementet likevel kommet til at de sterkeste argumentene tilsier at kompetansen legges til domstolene. Departementet har ved vurderingen særlig lagt vekt på at bare ett spor skal innføres på det nåværende tidspunktet, at sakene etter forslaget her antas å være av ulik art og at mange av dem trolig ville gått til domstolene uansett. Departementet har videre lagt vekt på at tiltakene som foreslås er av en inngripende karakter, og at domstolenes uavhengighet, med den tillit og integritet det gir, vil sørge for en saksbehandling som ikke bare er, men også oppfattes som betryggende.

Departementet har funnet vurderingen vanskelig, da organsporet også har mange fordeler sammenlignet med domstolssporet, særlig mht. den større fleksibilitet som forvaltningsloven gir sammenlignet med tvisteloven. Departementet foreslår på denne bakgrunn en rekke særlige prosessuelle regler for i størst mulig grad å fange opp det en organbasert løsning kunne gitt av smidighet.

1.4.8 Prosessuelle spørsmål

1.4.8.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER

Departementet foreslår prosessuelle særregler som søker å ta hensyn til det spesielle ved partskonstellasjonene i disse sakene, og som bygger videre på forslaget i høringsnotatet.

Som det også har blitt tatt til orde for i høringen, er det etter departementets syn behov for å gi enkelte

ytterligere særlige regler for behandlingen av slike saker enn det høringsnotatet inneholdt. Selv om utgangspunktet etter forslaget her er det samme som i høringsnotatet – bl.a. når det gjelder hvilke pålegg som skal kunne gis og hvilken vurdering retten skal foreta – er dette forslaget vesentlig mer omfangsrikt enn det som var på høring. Dette skyldes at forslaget i proposisjonen i stor utstrekning bygger på tvistelovens alminnelige regler om midlertidig sikring. At forslaget bygger på disse reglene, innebærer også visse materielle endringer fra høringsnotatet. Dette gjøres for å oppnå en større grad av fleksibilitet. Slike mer fleksible regler som tar høyde for sakenes ulike art, har bred støtte i høringen.

Partsforholdet – kontradiksjon m.m.

Departementet fastholder at det bør etableres et system som innen rimelige grenser gir alle berørte parter varsel og anledning til å uttale seg før avgjørelse treffes.

Dette gjelder for det første innehaveren av det påstått krenkende nettstedet. Selv om rettens avgjørelse ikke vil forplikte innehaveren av nettstedet, er det departementets oppfatning at innehaveren likevel bør få partsrettigheter. Dette skyldes at et pålegg kan gå ut på at tilgangen til nettstedet skal hindres eller vanskeliggjøres, og på denne måte få store konsekvenser for nettstedet. Også det at internettilbydere ikke nødvendigvis vil engasjere seg i saken, gjør det viktig at innehaver av nettstedet gis anledning til å uttale seg. Departementet er samtidig enig i synspunktet fra høringen om at det vil være sannsynlig at innehaver av nettstedet i mange tilfeller vil forsøke å anonymisere seg selv. Involvering av nettstedet bør bl.a. derfor ikke være et absolutt krav. Departementet foreslår på denne bakgrunn en særskilt regulering av når innehaveren av nettstedet skal involveres i disse sakene. Etter forslaget skal begjæringen som hovedregel forelegges innehaveren av nettstedet, og denne skal gis anledning til å uttale seg før saken avgjøres. Om innehaveren av nettstedet er ukjent eller har ukjent adresse, kan imidlertid saken avgjøres uten at vedkommende har hatt anledning til å uttale seg.

Når det gjelder involvering av internettilbydere, er departementet enig i synspunktet fra høringen om at tilbydernes rolle er perifer i den forstand at de ikke selv har noe med krenkelsene å gjøre, og normalt heller ikke har interesse i disse eller mulighet til å påvirke dem. Samtidig ligger det til grunn for forslaget her at tilbydernes egne forhold ikke er relevante i saken. Det er departementets oppfatning, i tråd med departementets forståelse av opphavsrettsdirektivet artikkel 8.3, at tilbydere i slike tilfeller skal kunne pålegges en handleplikt uavhengig av deres egne forhold. Dette er selve kjernen i forslaget her, og at pålegg da må rettes mot tilbydere, er uunngåelig. Det er grunn

til å understreke at det å få et slikt pålegg rettet mot seg ikke innebærer kritikk eller bebreidelse av noe slag – det er et pålegg som rettes mot tilbyder alene fordi denne tilbyr en tjeneste som tredjepart har brukt til å krenke andres opphavsrett.

I tråd med utgangspunktet om at alle sakens parter skal involveres, foreslår departementet at rettighetshaver i sin begjæring til domstolen skal nevne alle internettilbydere som pålegget skal omfatte. Retten skal som hovedregel forelegge begjæringen for alle tilbydere (og innehaveren av nettstedet som den retter seg mot, jf. ovenfor), og disse skal gis anledning til å uttale seg før saken avgjøres.

Departementet understreker imidlertid at internettilbydere som blir saksøkt med påstand om at tilgangen til et nettsted skal hindres, ikke er forpliktet til å engasjere seg i saken. En internettilbyder som får slikt søksmål rettet mot seg, kan velge å forholde seg helt passiv eller for eksempel uttale at en vil forholde seg til og oppfylle eventuelle pålegg, men utover dette ikke engasjere seg i saken.

Når det gjelder bekymringen i høringen for at rettighetshaveres ubegrunnede påstander gang etter gang skal bli stående uimotsagte i retten fordi internettilbydere ikke ser det som sin oppgave å være der, er departementet selvsagt enig i at en slik utvikling ville være svært uheldig. Departementet kan imidlertid ikke se at forslaget legger til rette for dette, snarere tvert imot. Utgangspunktet etter forslaget vil være at alle de internettilbydere som omfattes av søksmålet og det angjeldende nettstedet, skal varsles om saken og gis anledning til å uttale seg før avgjørelse treffes. Om særlige forhold gjør at avgjørelse må treffes uten full forutgående kontradiksjon, vil de motparter som ikke ble hørt, gis anledning til å uttale seg så snart de er orientert om avgjørelsen. Både i saker hvor tilbydere og nettsted gis anledning til å uttale seg før avgjørelse treffes, og i saker hvor de gis anledning til å begjære etterfølgende forhandlinger, vil det kunne skje at verken tilbydere eller nettsted ønsker å engasjere seg i sakene. At rettighetshaver da blir stående «uimotsagt», er imidlertid ikke en følge av et system uten kontradiksjon, men at ingen av motpartene ønsker å engasjere seg.

Forenklet prosedyre – saksbehandlingstid

Departementet har etter en fornyet vurdering kommet til at reglene må være mer fleksible enn det som ble foreslått i høringsnotatet. Departementet vil på denne bakgrunn foreslå regler som i stor utstrekning bygger på tvistelovens alminnelige regler om midlertidig sikring, og som er begrunnet i at det i noen tilfeller er behov for en hurtig avgjørelse, uten at det er tid til å vente på forkyning overfor partene. Utgangspunktet etter forslaget vil være at alle motparter skal varsles og gis anledning til å uttale seg før

avgjørelse fattes, men det vil gjøres unntak fra dette utgangspunktet i visse tilfeller. Av forrige avsnitt fremgår at saken kan avgjøres uten at innehaveren av nettstedet har hatt anledning til å uttale seg, dersom vedkommende er ukjent eller har ukjent adresse. Dessuten foreslår departementet en særskilt regel med betydning for involveringen av saksøkers motparter når det er såkalt «fare ved opphold». I slike tilfeller kan retten treffe avgjørelse om pålegg uten at begjæringen forelegges for motpartene.

Andre spørsmål

Vernetting

Departementet slutter seg til synspunktet fra høringen om tvungent vernetting i disse sakene. Departementet vil bl.a. på denne bakgrunn foreslå at saker etter forslaget her skal reises for Oslo tingrett. Det samme foreslår departementet for saker om utlevering av abonnementsopplysninger.

Påleggenes rettskraft – forholdet til andre internettilbydere – liste over blokkeringsvedtak

Når det gjelder synspunktene i høringen angående påleggenes rettskraft, viser departementet til at en domstols avgjørelse bare vil ha rettskraft for sakens parter. Departementet foreslår følgelig at rettighets- haver i begjæringen må angi alle tilbydere som pålegget skal omfatte som motpart.

Med henvisning til innspill i høringen om at adgangen til å operere som internettilbyder kan betinges av at pålegg etter forslaget her følges, viser departementet til at det etter ekomforskriften § 1-2 i dag ikke er konsesjonsplikt for internettilbydere, kun registreringsplikt hos Post- og teletilsynet – uten andre formelle krav. Departementet vil ikke foreslå opprettelse av en konsesjonsplikt eller lovpålagt plikt om at alle internettilbydere skal følge avgjørelser etter den nye bestemmelsen.

I tilknytning til spørsmålet om påleggenes rettskraft, ble det i høringen også foreslått at det opprettes en liste over sider som skal blokkeres, slik at internettilbydere skal kunne holde oversikt over blokkeringsvedtak. Departementet ser at det kan være behov for internettilbydere og andre interesserte å holde seg oppdatert om pålegg, og foreslår på denne bakgrunn at Post- og teletilsynet får i oppgave å informere på sine nettsider om avgjørelser etter den nye hjemmelen.

Sakskostnader

Departementet opprettholder forslaget fra høringensnotatet om en særskilt regulering av ansvaret for sakskostnader. Hensikten med forslaget er å begrense internettilbyderes ansvar for motpartens kostnader. Tilbydernes tilknytning til disse sakene

kan ofte være relativt perifer, og det ville ikke være rimelig om tilbyderne alltid måtte erstatte rettighets- havernes kostnader når domstolen kommer til at pålegg skal gis. En handleplikt kan etter forslaget bare pålegges etter domstolsbehandling, og slike saker bør kunne avvikles uten at tilbyderen risikerer å måtte erstatte motpartens sakskostnader. Etter forslaget vil en tilbyder som forholder seg passiv til begjæringen, slippe å pådra seg kostnader overhodet. Om tilbyder velger å engasjere seg i saken, er det ikke urimelig om tilbyder da må dekke egne kostnader. Men andres sakskostnader bør tilbyderen i utgangspunktet ikke kunne pålegges å erstatte. Annerledes stiller det seg om internettilbyderen ikke bare engasjerer seg i saken, men i tillegg gjør det i en utstrekning som innebærer bruk av rettsmidler. Etter departementets syn ville det ikke være rimelig om en internettilbyder som anker en avgjørelse, ikke kan pålegges å erstatte motpartens kostnader dersom tilbyderen taper ankesaken.

På denne bakgrunn foreslo departementet i høringensnotatet at en internettilbyder ikke kan pålegges å erstatte motpartens sakskostnader «med mindre vedkommende forgjeves har brukt rettsmidler mot en avgjørelse.» Departementet opprettholder dette forslaget med en noe endret ordlyd, det er ikke tilsiktet realitetsendringer. Etter forslaget i proposisjonen kan «tjenesteyter bare ilegges ansvar for saksøkerens sakskostnader etter tvisteloven kapittel 20 i ankesaker der tjenesteyteren har anket.» Mellom rettighetshaver og innehaver av nettstedet og i situasjoner hvor tilbyderen forgjeves har brukt rettsmidler, vil etter forslaget de alminnelige reglene i tvisteloven kapittel 20 gjelde. Dette vil bl.a. innebære at innehaveren av nettstedet kan bli pålagt å erstatte rettighetshavers sakskostnader om begjæringen tas til følge. Motsatt kan rettighetshaver bli pålagt å erstatte nettstedets eventuelle kostnader om begjæringen ikke tas til følge.

Vern mot erstatningskrav

Enkelte høringsinstanser tar opp spørsmålet om internettilbydernes vern mot erstatningskrav som følge av pålegg. Det tas bl.a. til orde for at internettilbyderne må forskånes fra å pådra seg økonomisk ansvar overfor aktører som er blitt urettmessig blokkert.

Departementet vil til dette bemerke at det må være klart at internettilbydere på grunnlag av å rette seg etter avgjørelse fra domstolen, ikke kan bli erstatningsansvarlige, dersom avgjørelsen senere oppheves eller bortfaller.

Tidsbegrensning og opphevelse

Etter departementets syn er det vesentlig at det etableres prosedyrer for at pålegg kan oppheves. Departementet foreslår en egen bestemmelse om at

retten skal oppheve et pålegg dersom det settes frem nye bevis eller det foreligger endrede forhold som godtgjør at grunnlaget for pålegget ikke lenger er til stede.

Etter en fornyet vurdering har departementet kommet til at det er hensiktsmessig at det presiseres i lovteksten at pålegg skal kunne avgrenses i tid. Det vises til lovforslaget § 56f, hvor det fremgår at retten kan bestemme at pålegget skal ha begrenset varighet.

1.5 Generelle spørsmål som angår alle forslagene

1.5.1 Begrepet rettighetshaver

Departementet bemerker at det i høringsnotatet ble uttalt at det med rettighetshaver menes både opphavsmenn og nærstående rettighetshavere. I forbindelse med forslaget til ny § 56b ble det uttalt at dette også omfatter fysiske og juridiske personer som rettighetene på et senere tidspunkt er overført til ved salg eller på annen måte. Etter departementets vurdering er det ikke naturlig å legge til grunn en snever forståelse av begrepet rettighetshaver i denne sammenhengen. Det synes å være et rimelig utgangspunkt at de foreslåtte bestemmelsene om håndheving overfor nettkrenkelser bør kunne benyttes av dem som rammes av krenkelsene. Etter departementets syn bør det her gjelde samme regler som i opphavsretten for øvrig med hensyn til hvem som kan påtale krenkelser og fremme krav. Forutsatt at det er tale om et rettssubjekt som for øvrig står i posisjon til å gjøre gjeldende krav ved krenkelser av de aktuelle rettighetene, er det ikke grunn til å bedømme dette annerledes i relasjon til bestemmelsene i dette lovforslaget. Det synes nærliggende at den som har fått rettigheter delvis overdratt til seg kan anses som rettighetshaver i disse bestemmelsenes forstand. Forutsetningen bør være at det er en eksklusiv rettighet som er overdratt (slik at rettshåndhevelsen ikke kan komme i konflikt med interessene til andre rettighetshavere til det opphavsrettslig beskyttede verk el.). Etter departementets syn er dette en naturlig forståelse av begrepet rettighetshaver, som ikke krever endringer i ordlyden i de foreslåtte bestemmelsene.

1.5.2 Hvilke rettigheter

Den norske Forleggerforening viser til at slik vilkårene om omfanget av rettighetskrenkelsene i § 56b og § 56c er formulert, er det noe tvilsomt om vurderingen kun skal knytte seg til krenkelse av rettigheter som tilligger de rettighetshavere som saksøker representerer, eller de samlede rettighetskrenkelser.

Til dette bemerker departementet at rettighetshavere som krever å få utlevert identitet iht. ny § 56b, må kunne sannsynliggjøre at det foreligger krenkelse av opphavsrettslig beskyttet materiale de har rettig-

heter til. Det stiller seg annerledes ved vurderingen av om vilkårene for å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted i ny § 56c er oppfylt. Ved vurderingen av om det på nettstedet i stort omfang gjøres tilgjengelig materiale som åpenbart krenker opphavsrett, er det det samlede omfanget av krenkelser på nettstedet som skal vurderes – og ikke bare krenkelser av rettighetene til rettighetshavere som har fremstilt begjæringen.

1.5.3 Organisasjoner

Noen av høringsinstansene har reist spørsmål om rettighetshaverorganisasjoners adgang til å anvende de foreslåtte bestemmelsene. I høringsinnspill er det foreslått at lovforslaget bør suppleres med en egen bestemmelse om at organisasjon som nevnt i § 38a kan gjøre gjeldende rettighetene etter de foreslåtte bestemmelsene.

Departementet bemerker for ordens skyld at spørsmålet om organisasjoner skal gis en selvstendig rett til å benytte de foreslåtte bestemmelsene må skilles fra spørsmålet om organisasjonene kan handle på vegne av rettighetshaverne iht. bestemmelsene hvis de har de nødvendige fullmakter til dette. Det presiseres at spørsmålet som drøftes her, er om organisasjoner som kan inngå avtalelisensavtale, bør gis en selvstendig adgang til å anvende disse bestemmelsene, som altså ikke er avhengig av fullmakter til å handle på vegne av rettighetshaverne i denne forbindelse.

Spørsmålet må etter departementets syn ses i sammenheng med hva som ellers er lovens system når det gjelder organisasjoner. I åndsverkloven § 38b er organisasjoner som nevnt i § 38a (dvs. organisasjon som kan inngå avtalelisensavtale, jf. § 36) gitt en selvstendig søksmålsrett.

Det følger altså av § 38b at organisasjon som nevnt i § 38a kan kreve forbudsdom mot ulovlig utnyttelse av verk på en måte som omfattes av de aktuelle avtalelisensbestemmelsene. Organisasjonen kan også kreve erstatning og inndragning overfor den som har foretatt ulovlig bruk som nevnt i første ledd. Forutsetningen for organisasjonens rettigheter etter denne bestemmelsen er både etter første og andre ledd at rettighetshaveren ikke har motsatt seg det.

I høringen vises det også til § 54, som er åndsverklovens bestemmelse om straff. I bestemmelsens åttende ledd heter det: «Er denne lov overtrådt ved at et verk er brukt på en måte som er nevnt i §§ 13b, 14, 16a, 17b, 30, 32 og 34, kan påtale begjæres også av den organisasjon som kan inngå avtale etter § 36, så lenge fornærmede ikke motsetter seg det.» Organisasjoner som kan inngå avtalelisensavtale er altså her gitt en rett til å begjære påtale (så lenge fornærmede ikke motsetter seg det).

Med henvisning til ovennevnte bestemmelser vil det etter departementets syn være i tråd med lovens system at organisasjoner som kan inngå avtalelisensavtale, også gis en rett til å anvende bestemmelsene som foreslås i denne proposisjonen innenfor det aktuelle avtalelisensområdet. Departementet antar at det kan være behov for en egen bestemmelse som regulerer dette. En slik rett bør gjelde med samme begrensninger som i de ovennevnte bestemmelsene – den bør bare gjelde innenfor området for avtalelisensen og bare så lenge rettighetshaveren ikke har motsatt seg det. Departementet mener at det er naturlig at en slik bestemmelse gis som nytt tredje ledd i § 38b.

1.5.4 Ulovlig strømming

Noen av høringsinstansene ber om klargjøring av at de foreslåtte bestemmelsene også kan brukes overfor krenkelser som skjer ved ulovlig strømming.

Departementet bemerker til dette at de foreslåtte lovbestemmelsene er knyttet til krenkelse av opphavsrett eller andre rettigheter etter åndsverkloven på Internett. Forutsatt at det foreligger en slik krenkelse av rettigheter som er beskyttet etter åndsverkloven, er det ikke avgjørende på hvilken måte dette har skjedd. Bestemmelsene er i denne forstand teknologinøytrale, og vil også være anvendelige der krenkelsen har skjedd ved ulovlig strømming.

1.5.5 Straffeloven 1902 § 262

Et par av høringsinstansene ønsker at de foreslåtte bestemmelsene om håndheving overfor opphavsrettskrenkelser også skal omfatte overtredelse av reglene i straffeloven 1902 § 262.

Departementet er enig i at det kan være en sammenheng mellom krenkelser av åndsverkloven og straffeloven 1902 § 262. Departementet har derfor forståelse for argumentene for å ta med overtredelse av denne bestemmelsen, men går likevel inn for at dette ikke gjøres nå.

Departementet vil komme tilbake til spørsmålet i forbindelse med den helhetlige gjennomgangen av åndsverkloven.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Gunn Karin Gjøl, Kåre Simensen, Arild Stokkan-Grande og Lene Vågslid, fra Fremskrittspartiet, Solveig Horne, Øyvind Korsberg og Ib Thomsen, fra Høyre, Linda C. Hofstad Helleland og Olemic Thømmessen, fra Sosialistisk Venstreparti, Rannveig Kvifte Andresen, fra Senterpartiet, Olov Grøtting, og fra Kristelig Folke-

parti, Øyvind Håbrekke, vil vise til regjeringens forslag til endringer i åndsverkloven.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser videre til at formålet er å styrke rettighetshavernes muligheter for håndheving av sine rettigheter ved krenkelser på Internett, for eksempel ved ulovlig fildeling og ulovlige strømmingstjenester. Flertallet er tilfreds med at regjeringen ved utformingen av lovforslaget har lagt vekt på å finne balanserte løsninger som ivaretar andre hensyn som håndheving av rettigheter på Internett berører, slik som personvern, rettssikkerhet og yttingsfrihet. Flertallet merker seg at det ikke foreslås tiltak som kan medføre at enkeltpersoner utestenges fra Internett.

Flertallet vil vise til at det foreslås at rettighetshavere gis mulighet til å registrere IP-adresser som er benyttet til antatte opphavsrettskrenkelser. Videre vil flertallet presisere at dette ikke er noe nytt, men at det er konsesjonskravet som nå oppheves. Flertallet mener i likhet med regjeringen at dette er viktig for at rettighetshavere skal kunne føre bevis for at rettigheter etter åndsverkloven er krenket. Flertallet viser til at rettighetshavere vil kunne foreta slik registrering uten konsesjon, men det må meldes fra til Datatilsynet, som kan føre kontroll med hvordan dette gjennomføres.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, mener dette er en god og riktig løsning og støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener det er viktig at det er rettighetshavere som faktisk foretar innsamling, og at det er gode grunner til å ha kontroll med en slik ordning. Disse medlemmer mener at hensynet til personvern tilsier at det vil være riktig å beholde en konsesjonsordning for rettighetshavere som ønsker å registrere IP-adresser grunnet antatte opphavsrettskrenkelser. Disse medlemmer vil derfor gå imot innføringen av bestemmelsen i ny § 56a.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil vise til at det også foreslås egne regler om at rettighetshavere kan gå til domstolene for å få utlevert informasjon om hvilket internettabonnement som kan knyttes til opphavsrettskrenkelsene. Flertallet merker seg at Høyesterett har fastslått at rettighetshavere kan få utlevert slike abonnementsopplysninger etter reglene i tvisteloven. Flertallet mener det er viktig at forslaget innebærer en klargjøring av denne adgangen, og at terskelen for å utlevere slike opplysninger ikke senke og støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil presisere at utlevering av abonnentopplysninger bak en IP-adresse til rettighetshavere ikke nødvendigvis vil avsløre identiteten til den internettbrukeren som har krenket opphavsretten. Disse medlemmer viser til at mange fremdeles benytter usikrede trådløse nett som uvedkommende kan ta i bruk til ulovlig fildeling uten at innehaver av internettabonnementet er kjent med dette. Utlevering av identitet vil altså også kunne skje der abonnenten er uskyldig. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til at Datatilsynet i sin høringsuttalelse påpeker at problemstillingen rundt ansvar for usikrede trådløse nett ikke er godt nok problematisert.

Disse medlemmer har merket seg at det ikke skal tillegges vekt at abonnenten kan være uskyldig når det vurderes om rettighetshaverne skal få utlevert abonnementsopplysninger. Samtidig er det i den nye lovbestemmelsen lagt inn en tidsforsinkelse slik at abonnenten først etter én måned skal få informasjon om at opplysningene er utlevert. Disse medlemmer mener en så lang tidsforsinkelse medfører en uheldig svekkelse av personvernet. Disse medlemmer vil påpeke at det særlig for familier og kollektiv med trådløse nett hjemme, enten nettet er åpent eller ikke, vil være vanskelig å huske hvem som brukte nettet på det aktuelle tidspunktet, og ikke minst å frembringe bevis for dette fire til fem uker etter hendelsen. Disse medlemmer viser her til Datatilsynet, som mener at både hensyn til personvern (retten til å vite at ens personopplysninger blir utlevert til tredjepart), og det å kunne forberede sitt eget forsvar, taler for at abonnenten skal få beskjed om utleveringen så raskt som mulig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil vise til at usikkerheten rundt trådløse nettverk vil være et spørsmål som retten eventuelt vil ta stilling til i en senere sak, etter at identiteten er utlevert. Det vil da være rettighetshaveren som har bevisbyrden for at abonnenten faktisk har foretatt krenkelsen. Videre vil flertallet bemerke at å innføre regler om objektivt ansvar dersom man ikke sikrer sitt private nettverk, ikke anses å være aktuelt. Videre vil flertallet vise til at bakgrunnen for at det åpnes for tidsforsinkelse fra identiteten utleveres til personen varsles, er at rettighetshaveren – nettopp for å sikre bevis for at en bestemt person har foretatt krenkelsen – ønsker å foreta såkalt bevissikring, eksempelvis beslag av datautstyr. Umiddelbart varsel til abonnenten vil kunne føre til risiko for ødeleggelse av slike bevis.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre påpeker at personvern og ytringsfrihet er sentrale elementer i det norske demokratiet. Disse medlemmer viser til at personvernutfordringene på Internett øker som følge av en teknologiutvikling der Internett og elektronisk kommunikasjon i økende grad har blitt en del av den private sfære. Disse medlemmer er opptatt av at hensynet til personvern og ytringsfrihet blir ivarettat når folk bruker elektronisk kommunikasjon, og viser til Datatilsynets viktige rolle.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Prop. 65 L (2012–2013), hvor det foreslås en oppmykning av vilkårene for at private aktører skal kunne overvåke trafikken på nettet og få tilgang til informasjon som identifiserer personer som er innehavere av de abonnementer som blir benyttet til antatt ulovlig trafikk. Forslaget innebærer også at det åpnes for blokkering av nettsteder som «åpenbart og i stort omfang» medvirker eller legger til rette for tilgjengeliggjøring av innhold i strid med opphavsretten. Disse medlemmer viser til at det har kommet flere kritiske høringsuttalelser til regjeringens forslag, og at IKT Norge i sin høringsuttalelse av 30. september 2011 blant annet skriver følgende:

«IKT-Norge mener det er oppsiktsvekkende at departementet sier at å fjerne krav om konsesjon ikke vil ha innvirkning for personvern. Det er grunn til å minne om at det ikke er tilfeldig at det er krav om konsesjon i dag. Dersom kravet om konsesjon bortfaller til fordel for en varslingsplikt vil flere ti- eller hundretusen rettighetshavere på egenhånd kunne starte innsamling, registrering og behandling av IP-adresser. Dette er informasjon som i dag anses som så sensitiv at det er krav om konsesjon for å sikre at behandlingen av informasjon ivaretar personvernet.»

Disse medlemmer mener at opplysninger som kan knytte en person til en IP-adresse, ikke bør kunne utleveres til andre enn politiet, og viser til at det har vært stor offentlig debatt knyttet til de negative konsekvensene av amerikanske SOPA (Stop Online Piracy Act) og ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement) mht. personvern og ytringsfrihet. Disse medlemmer påpeker at Norge allerede er en versting på personvern når det gjelder blant annet publisering av svært sensitive opplysninger om folks inntekt og formue, og at personvernet forverres ytterligere av det vedtatte Datalagringsdirektivet. Disse medlemmer viser videre til Dokument 8:55 S (2011–2012), jf. Innst. 274 S (2011–2012) fra Fremskrittspartiet, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem konkrete forslag til lovmessig vern av ytringsfrihet og anonymitet på Internett.»

For øvrig mener disse medlemmer det er viktig at regjeringen tar utfordringer knyttet til krenkelsers av opphavsrett m.m. på Internett på alvor. Dette er imidlertid et utfordrende felt, og disse medlemmer ser at teknologisk utvikling gjør balansegangen mellom gode tiltak og krenkelsers av personvernet hårfin. Disse medlemmer mener imidlertid at prinsippet om at det er politiet som skal ha myndighet til å innhente opplysninger i forbindelse med etterforskning av mulige lovbrudd, må ligge fast.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil vise til at også private skal kunne ha mulighet til å få utlevert identitet, noe som tidligere er fastslått av Høyesterett. Flertallet merker seg at en slik mulighet er en forutsetning for privat håndheving, som er åndsverklovens hovedspor.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil videre vise til at det foreslås at domstolene kan pålegge internettilbydere å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsteder hvor opphavsrett krenkes i grove tilfeller, og at terskelen for å ta det i bruk vil være svært høy. Dette flertallet merker seg at det må være tale om nettsteder som i stort omfang inneholder materiale som åpenbart krenker opphavsretten. Dette flertallet merker seg videre at dersom disse vilkårene er oppfylt, skal domstolen foreta en bred interesseavveining for å vurdere om pålegg bør gis. Videre merker dette flertallet seg at domstolen her skal veie de berørte interessene mot hverandre, og at det skal tas tungtveiende hensyn til informasjons- og ytringsfriheten. Både internettilbyderne og det aktuelle nettstedet skal gis anledning til å uttale seg før avgjørelse treffes. Dette flertallet merker seg at adgangen til å gi slike pålegg skal brukes med stor varsomhet og forbeholdes bare de mest alvorlige tilfellene. Videre vil det si at rettighetshavere gis bedre verktøy for å forfølge åpenbare ulovligheter, og dette flertallet har tiltro til at våre domstoler vil foreta gode vurderinger når dette skal avveies mot andre viktige hensyn.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at fremveksten av digitale plattformer har endret betingelsene og øker spillerommet for handlinger som av de fleste vil anses som uetiske og/eller lovstridige. Dette gjelder blant annet krenkelse av andre menneskers integritet gjennom spredning av bilder og nettmobbing, og det gjelder krenkelse av andre menneskers eiendom i form av åndsverk og opphavsrettigheter. Disse medlemmer viser til

at proposisjonen og de medfølgende lovforslag illustrerer til fulle disse utfordringene innenfor sistnevnte område. Selv om disse betingelsene er endret, bør imidlertid etikken være den samme. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til det sjuende bud: «Du skal ikke stjele.» Respekten for andres eiendom er fra generasjon til generasjon bygd inn som en grunnverdi for vårt samfunn. Likeledes bør tyveri på digitale plattformer oppfattes på samme måte som tyveri av fysisk eiendom. Disse medlemmer mener dette viser at det om mulig er enda viktigere enn før å styrke den moralske bevissthet hos den enkelte borger, og da særlig hos barn og unge. Det bør derfor være en særlig utfordring for foreldre og skole å bidra til dette.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener Kunnskapsløftet må støttes opp av et verdiløft. På samme måte som de grunnleggende ferdigheter skal inngå i alle fag og forplikte alle lærere, mener dette medlem det bør arbeides kontinuerlig med etikk, og det må arbeides med å aktualisere vår arv og formålsparagrafens fellesverdier i skolehverdagen.

Dette medlem viser i denne forbindelse til at Kristelig Folkeparti har fremmet forslag om et verdiløft i skolen, som vil bli behandlet i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen våren 2013.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge frem konkrete forslag til lovmessig vern av ytringsfrihet og anonymitet på Internett.

4. Komiteens tilråding

Tilrådingen fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. Høyre slutter seg til tilrådingen med unntak for ny § 56a.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i åndsverkloven (tiltak mot krenkelsers av opphavsrett m.m. på Internett)

I

I lov 12. mai 1961 nr. 2 om opphavsrett til åndsverk m.v. gjøres følgende endringer:

§ 38b nytt tredje ledd skal lyde:

Organisasjon som nevnt i § 38a kan, så lenge rettighetshaveren ikke har motsatt seg det, anvende bestemmelsene i kapittel 7a ved ulovlig utnyttelse av verk som nevnt i første ledd første punktum i paragrafen her.

Nytt kapittel 7a skal lyde:

Kapittel 7a. Særskilte tiltak ved krenkelser av opphavsrett m.m. på Internett

Behandling av personopplysninger og tilgang til abonnementsopplysninger

§ 56a *Behandling av personopplysninger som gjelder opphavsrettskrenkelser m.m.*

Rettighetshavers behandling av personopplysninger som gjelder krenkelse av opphavsrett eller andre rettigheter etter denne lov, er unntatt fra konsesjonsplikt etter personopplysningsloven § 33 når behandlingen er nødvendig for å fastsette, gjøre gjeldende eller forsvare et rettskrav.

For øvrig gjelder personopplysningsloven for behandling av slike opplysninger.

§ 56b *Tilgang til opplysninger som identifiserer innehaver av abonnement brukt ved opphavsrettskrenkelser m.m.*

Hvis det sannsynliggjøres at opphavsrett eller andre rettigheter etter denne lov er krenket, kan retten uten hinder av taushetsplikten etter ekomloven § 2-9, etter begjæring fra rettighetshaver, pålegge en tilbyder av elektroniske kommunikasjonstjenester å utlevere opplysninger som identifiserer innehaveren av abonnementet som er brukt ved krenkelsen.

Før retten treffer avgjørelse i saken, skal Post- og teletilsynet anmodes om å samtykke til at tilbyderen fritas fra taushetsplikten etter ekomloven § 2-9. Rettighetshaveren skal sende slik anmodning til tilsynet og legge tilsynets uttalelse frem for retten. Uttalelsen meddeles partene. Tilsynet kan bare nekte samtykke når det kan utsette staten eller allmenne interesser for skade eller virke urimelig overfor den som har krav på hemmelighold.

For at begjæringen skal tas til følge, må retten finne at hensynene som taler for utlevering veier tyngre enn hensynet til taushetsplikten. Ved vurderingen skal retten avveie hensynet til abonnenten mot rettighetshaverens interesse i å få tilgang til opplysningene, sett hen til krenkelsens grovhet, omfang og skadevirkninger. Etter en slik avveining kan retten ved kjennelse bestemme at opplysningene skal utleveres selv om samtykke er nektet, eller at opplysningene ikke skal utleveres selv om samtykke er gitt.

Begjæringen om pålegg om utlevering av opplysninger fremsettes i prosesskriv til Oslo tingrett. Bare tilbyderen av elektroniske kommunikasjonstjenester

skal angis og behandles som motpart ved slike begjæring. Tvisteloven § 28-5 første ledd gjelder tilsvarende i sak etter paragrafen her. De øvrige bestemmelsene i tvisteloven kapittel 28 gjelder ikke.

Opplysningene skal ikke utleveres før avgjørelsen er endelig. Ved utlevering av opplysningene skal tilbyderen samtidig gi melding om utleveringen til retten. Rettighetshaveren skal gi abonnenten melding om utleveringen når det har gått én måned siden opplysningene ble utlevert. Kopi av meldingen sendes samtidig til retten. Dersom særlige grunner tilsier det, kan retten i den enkelte sak fastsette en annen frist for når abonnenten skal gis melding om utleveringen. Allmennheten skal ikke gjøres kjent med saken før tidligst én måned etter at opplysningene er utlevert og abonnenten er underrettet om utleveringen, eller mer enn seks måneder er gått siden saken ble avsluttet.

For behandling av personopplysninger som motas i medhold av denne bestemmelsen gjelder personopplysningsloven.

Tiltak rettet mot nettsted

§ 56c *Pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted der det gjøres tilgjengelig materiale som krenker opphavsrett m.m.*

Retten kan etter begjæring fra en rettighetshaver pålegge tjenesteyter som tilbyr informasjonssamfunnstjeneste som nevnt i ehandelsloven § 1 andre ledd bokstav b, å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted der det i stort omfang gjøres tilgjengelig materiale som åpenbart krenker opphavsrett eller andre rettigheter etter denne lov.

For at begjæringen skal tas til følge, må hensynene som taler for at pålegg gis, veie tyngre enn ulemmene pålegget vil medføre. Ved vurderingen skal retten avveie interessene som tilsier at tilgangen til nettstedet hindres eller vanskeliggjøres mot andre interesser som berøres av et slikt pålegg, herunder interessene til den pålegget retter seg mot og innehaveren av nettstedet, og hensynet til informasjons- og ytringsfriheten. Det skal også tas hensyn til muligheten for alternative og mindre inngripende tiltak.

Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om hvilke pålegg som kan gis for å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted.

§ 56d *Begjæringen*

Begjæringen fremsettes i prosesskriv til Oslo tingrett. Begjæringen må angi alle tjenesteytere som pålegget skal omfatte som motpart. I tillegg skal innehaveren av nettstedet som begjæringen gjelder, angis som motpart. I begjæringen skal det redegjøres for de grunner den bygger på. Dokumenter som påberopes og som saksøkeren er i besittelse av, skal følge med begjæringen.

§ 56e *Behandling av begjæringen*

Dersom retten av eget tiltak skal avvise saken, treffer den straks avgjørelse om det. Kan feilen rettes, skal saksøkeren få en frist til å rette den. Blir feilen ikke rettet, skal saken avvises.

Dersom det bedømt på grunnlag av saksframstillingen i begjæringen, ikke er adgang til å ta den til følge, kan den forkastes straks.

Hvis det ikke er grunnlag for å avvise eller forkaste begjæringen etter første eller andre ledd, skal begjæringen forelegges for alle tjenesteytere og innehaveren av nettstedet som den retter seg mot. Disse skal gis anledning til å uttale seg før saken avgjøres. Dersom innehaveren av nettstedet er ukjent eller har ukjent adresse, kan saken avgjøres uten at vedkommende har hatt anledning til å uttale seg.

Retten bestemmer om saken skal avgjøres på grunnlag av skriftlig behandling eller om partene skal innkalles til muntlige forhandlinger. Skal det avholdes muntlige forhandlinger, skal samtlige parter innkalles til disse, jf. § 56d. I tilfeller som nevnt i tredje ledd tredje punktum, kan muntlige forhandlinger avholdes uten at innehaveren av nettstedet innkalles.

Dersom det er fare ved opphold, kan retten treffe avgjørelse om pålegg uten at begjæringen forelegges for motpartene.

§ 56f *Rettens avgjørelse*

Begjæringen avgjøres ved kjennelse. Avgjørelsen skal nevne partene.

Tas begjæringen til følge, skal retten i kjennelsen angi hvilke tiltak tjenesteyterne skal iverksette for å etterkomme pålegget og innen hvilken frist tiltakene skal være iverksatt. Retten kan bestemme at pålegget skal ha begrenset varighet. Når begjæringen avgjøres uten at innehaveren av nettstedet eller tjenesteyterne har hatt anledning til å uttale seg, jf. § 56e tredje ledd tredje punktum og § 56e femte ledd, kan retten stille som vilkår for ikrafttredelse av pålegget at rettighetsinnehaveren stiller sikkerhet for mulig erstatning til saksøkte. Retten kan bestemme at sikkerhetsstillelsen skal ha begrenset varighet. Pålegges saksøkeren å stille sikkerhet, skal retten fastsette en frist for å stille sikkerheten. Pålegget trer ikke i kraft før sikkerhet er stilt.

Tvangsfullbyrdsloven § 3-4 gjelder tilsvarende i saker om pålegg etter dette kapitlet. Sikkerhet som saksøkeren har stilt for mulig erstatning til saksøkte, kan begjæres frigitt når det er gått mer enn tre måneder etter at saksøkte fikk underretning om at pålegget er falt bort eller opphevet uten at det er fremmet krav om erstatning for retten.

Når retten har besluttet pålegg etter fremgangsmåten i § 56e tredje ledd tredje punktum eller § 56e femte ledd, skal en saksøkt som har rett til å begjære

etterfølgende forhandlinger etter § 56g, opplyses om dette.

§ 56g *Etterfølgende forhandlinger*

Når retten har gitt pålegg om tiltak for å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til et nettsted uten at innehaveren av nettstedet har hatt anledning til å uttale seg, jf. § 56e tredje ledd tredje punktum, kan innehaveren av nettstedet kreve etterfølgende forhandlinger om pålegget. Det samme gjelder for samtlige saksøkte når retten har besluttet pålegg etter § 56e femte ledd.

Samtlige parter, jf. § 56d, skal ha anledning til å uttale seg om en begjæring om etterfølgende forhandlinger. Reglene i § 56e tredje ledd tredje punktum og fjerde ledd gjelder tilsvarende ved etterfølgende forhandlinger.

Etter at etterfølgende forhandlinger er gjennomført, treffer retten ved kjennelse ny avgjørelse hvor den helt eller delvis stadfester, endrer eller opphever sin første avgjørelse.

Den som har anledning til å kreve etterfølgende forhandlinger, kan ikke påanke tingrettens avgjørelse. Når pålegg er besluttet uten at innehaveren av nettstedet har hatt anledning til å uttale seg, jf. § 56e tredje ledd tredje punktum, kan innehaveren av nettstedet kreve etterfølgende forhandlinger selv om avgjørelsen er påanket. Dersom en ankesak ikke er avgjort når innehaveren krever etterfølgende forhandlinger, skal behandlingen av ankesaken stanses. Ankesaken og avgjørelser i ankesaken som gjelder sakens realitet, faller bort dersom tingretten treffer ny realitetsavgjørelse etter etterfølgende forhandlinger.

Tingrettens avgjørelse truffet på grunnlag av etterfølgende forhandlinger kan påankes.

§ 56h *Gjennomføring av pålegg*

Et pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted gjennomføres etter reglene i tvangsfullbyrdsloven kapittel 13 V. Saksøkeren kan begjære gjennomføring når fristen for å iverksette tiltak har løpt ut, jf. § 56f andre ledd første punktum. Dersom saksøkeren er pålagt å stille sikkerhet etter § 56f andre ledd tredje punktum, kan ikke saksøkeren begjære gjennomføring før sikkerhet er stilt.

§ 56i *Opphevelse av pålegg*

Dersom det settes frem nye bevis eller det foreligger endrede forhold som godtgjør at grunnlaget for pålegget ikke lenger er til stede, skal retten på begjæring fra en saksøkt eller annen med rettslig interesse oppheve pålegget.

Begjæringen fremsettes for Oslo tingrett. Den forelegges for partene. Bestemmelsene i § 56e tredje ledd tredje punktum og fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Avgjørelsen treffes ved kjennelse. Kjennelse som opphever et pålegg får ikke virkning før den er rettskraftig.

§ 56j *Bortfall av pålegg*

Et pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted faller bort uten opphevelse:

- a) når en fastsatt tid for pålegget er løpt ut,
- b) når saksøkeren er gitt en frist for å stille sikkerhet, og fristen oversittes, eller
- c) når saksøkeren gir avkall på sin rett etter pålegget.

Frist som nevnt i første ledd bokstav b kan på begjæring forlenges. Forlengelse kan bare gis dersom begjæringen kommer inn innen utløpet av fristen. Forlengelse kan etter samme regler gis på ny.

Enhver av de saksøkte kan kreve at retten treffer avgjørelse om at pålegget er falt bort etter første ledd. Bestemmelsene i § 56i andre og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 56k *Sakskostnader*

I sak om begjæring om pålegg kan en tjenesteyter bare ilegges ansvar for saksøkerens sakskostnader etter tvisteloven kapittel 20 i ankesak der tjenesteyteren har anket. For øvrig gjelder bestemmelsene om sakskostnader i tvisteloven kapittel 20.

§ 56l *Erstatning ved opphevelse og bortfall av pålegg*

Dersom et pålegg om å hindre eller vanskeliggjøre tilgang til nettsted er opphevet eller bortfalt, og det viser seg at det ikke var grunnlag for saksøkerens begjæring da pålegget ble besluttet, plikter saksøkeren å erstatte den skade saksøkte har lidt som følge av pålegget og ved de skritt som har vært nødvendige for å avverge pålegget eller å få det opphevet.

Krav om erstatning etter denne paragrafen kan gjøres gjeldende for Oslo tingrett i sak om opphevelse eller bortfall av pålegget, eller ved ordinært søksmål.

§56m *Forholdet til tvisteloven*

Tvisteloven kapittel 1 til 3, §§ 4-1 og 4-7, § 9-6, kapittel 11 til 15, kapittel 16 unntatt §§ 16-1, 16-2, 16-8, 16-10 og §§ 16-15 til 16-19, kapittel 18, kapittel 19 unntatt §§ 19-11, 19-12 og § 19-13 første og andre ledd og kapittel 20 til 31 gjelder tilsvarende i saker om pålegg så langt de passer og ikke annet følger av §§ 56c til 56m i loven her.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 23. april 2013

Gunn Karin Gjul

leder

Lene Vågslid

ordfører

